

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS

Simona Burinskaitė

**AR LIETUVOJE ESANTIS NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ PADARYMO
APSVAIGUS REGLAMENTAVIMAS YRA TINKAMAS LYGINANT SU
KITŲ VALSTYBIŲ PATIRTIMI?**

Magistro baigiamasis darbas

Teisės vientisųjų studijų programa, valstybinis kodas 60101S103

Vadovas (-ė) Doc. dr. Edita Gruodytė

(Moksl. laipsnis, vardas, pavardė)

_____
(Parašas)

_____
(Data)

Apginta Doc. dr. Tomas Berkmanas

(Fakulteto dekanas)

_____
(Parašas)

_____
(Data)

Kaunas, 2014

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	4
ĮVADAS.....	7
1. Nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas Lietuvoje.....	10
2. Nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse.....	21
3. Nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas kontinentinei teisinei sistemai priklausančiose šalyse.....	34
IŠVADOS.....	45
PASIŪLYMAI.....	46
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	48
PRIEDAI.....	53

SANTRAUKA

Magistro darbo tema – „ar Lietuvoje esantis nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas yra tinkamas lyginant su kitų valstybių patirtimi?“ Pagrindinis šio darbo tikslas – išanalizuoti Lietuvos ir užsienio šalių mokslinę literatūrą, teisės aktus bei teismų praktiką, nustatyti, ar Lietuvoje esantis nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas yra tinkamas lyginant su kitų valstybių patirtimi.

Magistro darbas susideda iš trijų dalių. Pirmoje darbo dalyje analizuojama nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas Lietuvoje. Asmens atsakomybė už tokioje būsenoje padarytas nusikalstamas veikas reglamentuota Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 19 straipsnyje, kuriame išskiriamos dvi apsvaigimo formos: savanoriškas ir priverstinis. Savanoriškas apsvaigimas ir jo įtakoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimas diskusijų nekelia, tačiau privartos arba apgaulės būdu sukeltas apsvaigimas ir jo įtakoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimas kelia daugybę klausimų, todėl duoda pagrindą tyrimams.

Antroje darbo dalyje analizuojama anglosaksų teisinei sistemai priklausančių šalių nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas. Šiose valstybėse atsispindi lankstus tokioje būsenoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimas. Anglosaksų teisinei sistemai priklausančios šalys didžiausią dėmesį skiria išsiaiškinti vidinei, psichinei nusikalstamą veiką padariusio asmens būklei, o tik tada vertinama, ar toks asmuo apskritai gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

Trečioje darbo dalyje analizuojama kontinentinei teisinei sistemai priklausančių šalių (Vokietijos, Austrijos, Šveicarijos, Prancūzijos, Olandijos, Italijos, Švedijos) nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas. Šiose valstybėse atsispindi labai griežtas tokioje būsenoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimas. Kai kuriose valstybėse numatyta baudžiamoji atsakomybė ne tik už apsvaigimo būsenoje padarytą atitinkamą nusikalstamą veiką, tačiau ir už patį apsvaigimą.

SUMMARY

Intoxication and crime is important subject not only in Lithuania, but also around the world. Alcoholism is one of the most relevant problems because about 90 percent adults consume alcohol. Confined to alcohol do not go, because every day more and more people around the world consume drugs and other psychoactive substances. Research has shown that alcohol, drugs and other psychoactive substance use affects the central nervous system of normal activity. For this reason person does not control his actions, he becomes aggressive, does not think about the possible consequences, becomes unnecessarily brave, so there tends to commit offenses. Official statistics and studies show, that drugs and other psychoactive substances consume is widespread in society and is and tolerated. That triggers the increasing level of a crime by intoxicated persons. So it is very important to find out originating mental, internal state of such persons, for which the person may be held and which must be exempted from criminal liability.

Master's thesis – „**Whether the Lithuanian regulation of offenses committed under the influence is appropriate comparing it with other countries experience?**” The main objective of this work - to analyze the Lithuanian and foreign scientific literature, legislation and case law, to determine whether the offenses in Lithuania was committed under the influence regulation is appropriate in relation to other experiences.

Master's thesis consists of three parts. The first part analyzes the offenses committed under the influence regulation of Lithuania. Personal responsibility for such a state criminal offenses regulated by the Criminal Code of the Republic of Lithuania in Article 19, which distinguishes between two forms of intoxication: voluntary and involuntary.

Voluntary Intoxication means intoxicating oneself with knowledge of getting impaired. Usually, voluntary intoxication is done by the intake of any alcohol or drug. In voluntary intoxication the person consuming the intoxicated drug will be in a position that she/he will be physically or mentally impaired.

Involuntary intoxication is an affirmative defense to a criminal offense. Involuntary intoxication means that a defendant took a substance against his or her will and without his or her knowledge, which intoxication caused the defendant to not know that his or her conduct was wrong.

Voluntary intoxication and its influence offenses committed Board regulation does not, however, coercion or deception-induced intoxication and the offenses committed under the influence of regulation raises a number of questions, so it gives a basis for research.

The second part analyzes the Common law countries offenses committed under the influence regulation. In these countries, reflected in a flexible state offenses committed regulation. The Common law countries focusing on to find out the internal, mental offender condition, and only then assess whether that person would be prosecuted.

The third part analyzes the Continental legal system countries (Germany, Austria, Switzerland, France, Holland, Italy, Sweden) the offenses committed under the influence regulation. In these countries, reflected in a very strict state regulation of offenses committed. Some states provide for criminal liability not only for the state of intoxication by the relevant offense, but for the same intoxication.

The research problem.

The criminal law has always required human guilt, because without it human responsibility is not possible ("*a person liable under the law only if he is guilty of an offense*< ...>"). This raises a fundamental issue - whether intoxicated person is guilty of an offense? Does the fact that a person was under the influence of alcohol, drugs and other psychoactive substances, it does not automatically mean the absence of guilt? After all, sometimes intoxication can be so severe that a person can not understand their actions and threats are not able to control the action.

Also a number of problems arise in assessing of the Criminal Code Article 19 paragraphs 2 and 3 ratios. The question is, why having committed a criminal offense, careless or intentional minor or serious the crime the person is exempt from criminal liability and the result of serious and very serious crimes are not exempt from liability? After all, both of the above cases, the person souse or stunning against his will and without being able to understand and manage their actions carried out, committing a criminal offense. Is not in this case breach of the principle of justice? After all, for such a deed punished an innocent person. Although the Lithuanian case law is not cases forced intoxication, but that does not mean that there are no problems. Therefore, it is important to find the right solutions to situations that for the offense will be punished the guilty person.

Tasks of the research.In order to achieve the objective, the work has been to bring the following tasks:

1. To analyze flexible in Common law countries existing regulatory offenses, which makes the intoxicated person.
2. To analyze the strong Continental legal system countries - Germany, Austria, Switzerland, France, Holland, Italy, Sweden - regulatory offenses, which makes the intoxicated person.
3. Identify all possible forms of intoxication in Lithuania, in Common law countries and in Continental legal system countries.

4. To analyze and compare in the form of intoxication offenses committed regulation.
5. To analyze and compare Common law countries and the Continental legal system countries, for intoxication originating lunacy and partially insane criteria and characteristics.
6. To analyze whether there is a criminal responsibility of unsound person and what a criminal responsibility is for limited unsound persons.

Hypotheses:

1. The offenses committed under the influence voluntary regulation in Lithuania is appropriate, compared to the experience of other countries.
2. Criminal acts of violence committed by fraud or under the influence regulation in Lithuania is inappropriate, compared to the experience of other countries.

IVADAS

Apsvaigimas – tai asmens psichikos būseną ar elgesio sutrikimas, kuriuos sukelia pavartotas alkoholis, narkotinės, psichotropinės ir kitos psichiką veikiančios medžiagos.¹ Išskirtinai alkoholizmo problema Lietuvoje viena aktualiausių - beveik 90 proc. suaugusiųjų vartoja alkoholį. Moksliniais tyrimais įrodyta, jog bet kokių psichotropinių medžiagų vartojimas pažeidžia centrinės nervų sistemos normalią veiklą. Dėl to žmogus nekontroliuoja savo veiksmų, tampa agresyvus, nepagrįstai drąsus, negalvoja apie pasekmes, linkęs daryti nusikalstamas veikas,² todėl kelia pavojų ne tik sau, bet ir aplinkiniams.

Apsvaigimo įtakoto nusikalstamumo problema aktuali ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje. Valstybės pasitelkia įvairias priemones norėdamos kuo detaliau ir tiksliau išsiaiškinti santykį tarp apsvaigimo ir padaryto nusikaltimo. Ypatinę dėmesį tam skiria anglosaksų teisei sistemai priklausančios šalys, kuriose atsakomybės pobūdis ir ribos už tokioje būsenoje padarytas nusikalstamas veikas yra labai lankstūs. Tuo tarpu kai kuriose kontinentinės teisės sistemos šalyse (pavyzdžiui, Vokietijoje, Austrijoje, Šveicarijoje) egzistuoja labai griežtas tokioje būsenoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimas, kai apsvaigimo faktas beveik niekada nėra atsakomybę lengvinanti aplinkybė (pavyzdžiui, Prancūzijoje).

Temos aktualumas.

Oficialioji statistika ir atlikti tyrimai rodo, jog vis daugiau nusikalstamų veikų padaro nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų apsvaigę asmenys, todėl kyla būtinybė išsiaiškinti, kaip reikia kvalifikuoti šią aplinkybę. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau - LR BK) 60 straipsnio 1 dalies 9 punkte kaip viena iš atsakomybę sunkinančių aplinkybių yra nurodytas veikos padarymas, dėl apsvaigimo nuo alkoholio, narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų. Tai rodo, jog visuomenė ir įstatymų leidėjas apsvaigusiu asmenų daromas nusikaltimas veikas laiko pavojingesnėmis. Tačiau tokioje būsenoje nusikalstamą veiką padaręs asmuo ne visada bus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Visais atvejais būtina nustatyti vidinę, psichinę tokioje būsenoje atsidūrusio asmens būklę. Todėl yra svarbu nustatyti tinkamą tokių nusikalstamų veikų reglamentavimą, kad baudžiamojon atsakomybėn būtų patrauktas dėl nusikalstamos veikos padarymo kaltas asmuo.

---

¹ Dėl transorto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymo taisyklių patvirtinimo, LR Vyriausybės nutarimas, Žin. (2006, Nr. 452.)

² Alkoholio įtaka nusikalstamumui. Kriminologinis tyrimas.

<<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hYT9TVk4mrQJ:www3.mruni.eu/~akiskis/geriausi/2008/alkoholio-itaka2.ppt+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>> [žiūrėta 2014 04 19].

Tyrimo problematika.

Baudžiamojoje teisėje visada privaloma nustatyti žmogaus kaltę, kadangi be jos žmogaus atsakomybė yra negalima („[a]smuo atsako pagal baudžiamąjį įstatymą tik tuo atveju, jeigu jis yra kaltas padaręs nusikalstamą veiką <...>“³). Čia iškyla pagrindinė problema - ar galima apsvaigusį asmenį laikyti kaltu dėl padarytos nusikalstamos veikos? Ar tai, jog asmuo buvo apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, savaime nereiškia jo kaltės nebuvimo? Juk kartais apsvaigimas gali būti toks stiprus, kad asmuo negali suprasti savo daromų veiksmų grėsmės ir nėra pajėgus tuos veiksmus valdyti.

Taip pat nemažiau problemų kyla vertinant LR BK 19 straipsnio 2 ir 3 dalies santykį. Kyla klausimas, kodėl padarius baudžiamąjį nusižengimą, neatsargų arba nesunkų ar apysunkį tyčinį nusikaltimą asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas, o padarius sunkius ir labai sunkius nusikaltimus nuo tokios atsakomybės neatleidžiamas? Juk abiem minėtais atvejais asmuo nugirdomas ar apsvaiginamas prieš jo valią ir negalėdamas suvokti bei valdyti savo daromų veiksmų, padaro nusikalstamą veiką. Ar nėra šiuo atveju pažeidžiamas teisingumo principas? Juk už tokios veikos padarymą baudžiamas nekaltas asmuo. Nors Lietuvos teismų praktikoje bylų su priverstiniu apsvaigimu nėra, tačiau tai nereiškia, jog ir problemos nėra. Todėl yra svarbu surasti teisingus tokių situacijų sprendimo būdus, kad už tokios nusikalstamos veikos padarymą būtų nubaustas kaltas asmuo.

Magistro baigiamojo darbo tikslas. Išanalizuoti Lietuvos ir užsienio šalių mokslinę literatūrą, teisės aktus bei teismų praktiką, nustatyti, ar Lietuvoje esantis nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas yra tinkamas lyginant su kitų valstybių patirtimi.

Tyrimo uždaviniai. Siekiant nurodyto tikslo, darbe buvo iškelti tokie uždaviniai:

1. Išanalizuoti lankstų anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse egzistuojantį nusikalstamų veikų reglamentavimą, kurias padaro apsvaigę asmenys.

2. Išanalizuoti griežtą kontinentinei teisinei sistemai priklausančių šalių - Vokietijos, Austrijos, Šveicarijos, Prancūzijos, Olandijos, Italijos, Švedijos - nusikalstamų veikų reglamentavimą, kurias padaro apsvaigę asmenys.

3. Nustatyti visas galimas apsvaigimo formas Lietuvoje, anglosaksų teisinei sistemai ir minėtose kontinentinei teisinei sistemai priklausančiose šalyse.

4. Išanalizuoti ir palyginti atitinkamoje apsvaigimo formoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimą.

---

³ LR baudžiamasis kodeksas Žin. (2000, Nr. VIII-1968), 2 str. 3 p.

5. Išanalizuoti ir palyginti anglosaksų teisinei sistemai ir minėtose kontinentinei teisinei sistemai priklausančiose šalyse dėl apsvaigimo kilusio nepakaltinamumo ir riboto pakaltinamumo nustatymo kriterijus ir ypatumus.

6. Išanalizuoti, ar kyla baudžiamoji atsakomybė nepakaltinamiems asmenims ir kokia baudžiamoji atsakomybė kyla ribotai pakaltinamiems asmenims.

Hipotezės:

1. Lietuvoje esantis nusikalstamų veikų padarymo savanoriškai apsvaigus reglamentavimas yra **tinkamas** lyginant su kitų valstybių patirtimi.

2. Lietuvoje esantis nusikalstamų veikų padarymo prievartos arba apgaulės būdu apsvaigus reglamentavimas yra **netinkamas** lyginant su kitų valstybių patirtimi.

Tyrimo metodai.

1. Literatūros šaltinių, teismų praktikos, mokslininkų nuomonių ir statistinių duomenų *analizė* padėjo išsamiai ištirti Lietuvoje ir kitose šalyse kylančią baudžiamąją atsakomybę bei problematiką, skiriant bausmes, už tokioje būsenoje padarytas nusikalstamas veikas.

2. Taikant *lyginamąjį* metodą darbe gretinamos ir vertinamos teisės aktuose įtvirtintos taisyklės, atskirų šalių mokslininkų nuomonės, bei teismų praktika.

3. Taikant *loginį* metodą buvo padarytos tam tikros išvados ir pateiktos rekomendacijos.

4. *Sisteminis* metodas pritaikytas atskleidžiant atskirus temos elementus.

Visus šiame darbe panaudotus šaltinius iš užsienio kalbos į lietuvių kalbą vertė darbo autorė.

1. Nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas Lietuvoje.

Bet koks dėl alkoholio, narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo atsiradęs apsvaigimas sukelia daugybę problemų. Tačiau pagrindinė problema ir dažniausiai išskylantis klausimas - ar asmuo veikiamas alkoholio, narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų ir tokioje būsenoje padaręs nusikalstamą veiką, yra už tai atsakingas? Ar jam už tokios veikos padarymą kyla baudžiamoji atsakomybė?⁴ Daugelio mokslininkų ir teisininkų nuomone, taip pat remiantis pateiktais statistikos duomenimis (žr. priedus Nr. 1, 2, 3), apsvaigimas ir nusikalstamumas yra neginčijamai susiję vienas su kitu. Dėl šio teiginio, anot V. Kondrackio, ginčų beveik nekyla, tačiau daugiausiai sunkumų iškyta vertinant psichinę asmens būklę. Labai dažnai nusikaltę asmenys bando išvengti baudžiamosios atsakomybės teisindamiesi tuo, jog nusikaltimo darymo metu buvo apsvaigę ir todėl nesuprato ką daro.⁵ Todėl tokiose situacijose ypatingas dėmesys skiriamas subjektyviesiems nusikalstamos veikos požymiams, kuriuos Prof. V. Piesliakas įvardija kaip „žmogaus vidinė – psichinė savo elgesį suvokianti, pateisinanti, nukreipianti ir kontroliuojanti pusė“.⁶

Vengrų mokslininkas *Carrara* savo darbe - „Baudžiamosios Jurisprudencijos Programa“ titulavo, jog noras daryti atitinkamą nusikalstamą veiką atsispindi judėjimuose, kurie formuoja vidinį veiksma: prasidedantį nuo pirmos minties ir pasibaigiantį galutiniu sprendimu. Tam, kad asmuo būtų traukiamas baudžiamajon atsakomybėn, nusikaltimo darymo metu jis privalo turėti laisvą valią ir sveiką protą.⁷ Todėl visais atvejais teisėsaugos institucijoms yra būtina žinoti, kokios psichikos būsenos atsiranda nusikaltimą padariusiems asmenims, kurie nusikaltimo darymo metu buvo apsvaigę nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų.⁸

Baudžiamojoje teisėje priimta, jog nusikalstamos veikos padarymu gali būti kaltinamas tik toks asmuo, kuris nusikaltimo darymo metu galėjo suvokti savo daromus veiksmus ir gebėti juos valdyti. Tai puikiai apibrėžia ir rusų autorius R. Michejevas, kuris teigia, „jog pakaltinamumas yra asmens gebėjimas nusikaltimo darymo metu suvokti faktinį savo veiksmų pobūdį ir daromos veikos visuomeninį pavojingumą, bei vadovauti savo veiksams (ar neveikimui), kuris lemia galimybę asmenį pripažinti kaltą padarius nusikalstamą veiką ir patraukti už tai baudžiamajon

⁴ Pradel J., *Lyginamoji baudžiamoji teisė* (Vilnius: Eugrimas, 2001), p. 279-280.

⁵ Kondrackis V., *Apsvaigimo reikšmė baudžiamajai atsakomybei*. <http://www.vaateismas.lt/lt/aktualijos/aktuali-informacija/archive/apsvaigimo-reiksme-baudzi-8bqq/p1010.html> [žiūrėta 2014 02 25]

⁶ Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė (Pirmoji knyga): baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai*, (Vilnius: Justitia, 2006), p. 319.

⁷ Dr. Deres. P., *Crimes committed under the influence of Alcohol*. http://www.kre.hu/portal/doc/sic/2008/sic3_005_deres.pdf [žiūrėta 2014 02 25]

⁸ Žr. Išnašą 5. [žiūrėta 2014 02 25]

*atsakomybėn.*⁹ Šioje vietoje kyla abejonių, ar galima asmenį apsvaigusį nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų tokiu laikyti? Ar dėl apsvaigimo atsiradusi būseną nepatvirtina asmens nepakaltinamumo ar bent jau riboto pakaltinamumo? Atkreiptinas dėmesys, jog pakaltinamumas yra būtina kaltės sąlyga, o nepakaltinamumą ir ribotą pakaltinamumą reikia įrodinėti tik tada, kai dėl to kyla įtarimas ikiteisminį tyrimą atliekančiam pareigūnui ar prokurorui, arba bylą nagrinėjančiam teisėjui. Todėl darytina išvada, jog pakaltinamumas baudžiamojoje teisėje yra preziumuojamas tol, kol neatsiranda pagrindo manyti priešingai.¹⁰

Pagal LR BK 17 straipsnio 1 dalį, apsvaigusį asmenį nepakaltinamu galima laikyti tik tada, kai nusikaltimo darymo metu jis dėl apsvaigimo atsiradusio psichikos sutrikimo **negalėjo** suvokti veikos pavojingumo arba valdyti savo veiksmų. Ribotas pakaltinamumas pagal LR BK 18 straipsnio 1 dalį apsvaigusiam asmeniui pripažįstamas tada, kai dėl apsvaigimo atsiradusio psichikos sutrikimo asmuo **negalėjo visiškai** suvokti pavojingo nusikalstamos veikos pobūdžio ar valdyti savo veiksmų. Įvertinus baudžiamojo kodekso straipsniuose pateiktus išaiškinimus, ribotas pakaltinamumas yra labai artimas nepakaltinamumui, tačiau pagrindinis skirtumas tas, jog nepakaltinamas asmuo dėl apsvaigimo kilusio psichikos sutrikimo, iš vis nesuvokia savo veiksmų ir negali jų valdyti, o ribotai pakaltinamas - tik iš dalies negali suvokti veikos pavojingumo ir valdyti savo veiksmų. Būtina atskirti šiuos institutus, nes nepakaltinamumo būsenoje atsidūręs asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas. Tuo tarpu ribotai pakaltinamam asmeniui bausmė gali būti tik švelninama, arba jis gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, paskiriant baudžiamojo poveikio arba priverčiamąsias medicinos priemones.

Nepakaltinamumo ir riboto pakaltinamumo sąvoka remiasi dviem kriterijais: juridiniu ir medicininiu. Jei bent vieno iš jų nėra, nepakaltinamumas ar ribotas pakaltinamumas atmetamas, nes abiem atvejais būtina įrodyti abu minėtus kriterijus.¹¹

LR BK 19 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog „[a]smuo, kuris nusikalstamą veiką padarė apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, nuo baudžiamosios atsakomybės neatleidžiamas“. Baudžiamojoje teisėje priimta savanoriškai apsvaigusį asmenį laikyti pakaltinamu. Toks asmuo apsvaigsta savo noru, todėl privalo numatyti, jog dėl kilusios būsenos gali atsirasti nelaukti padariniai. Tačiau tenka pripažinti, jog kai kuriais atvejais apsvaigimas sukelia psichinių sutrikimų, dėl kurių toks asmuo yra pripažįstamas nepakaltinamu ar ribotai pakaltinamu. Anot prof. V Piesliako, „<...> alkoholio ir narkotikų dozės veikia žmogaus psichiką, sąmonę ir

---

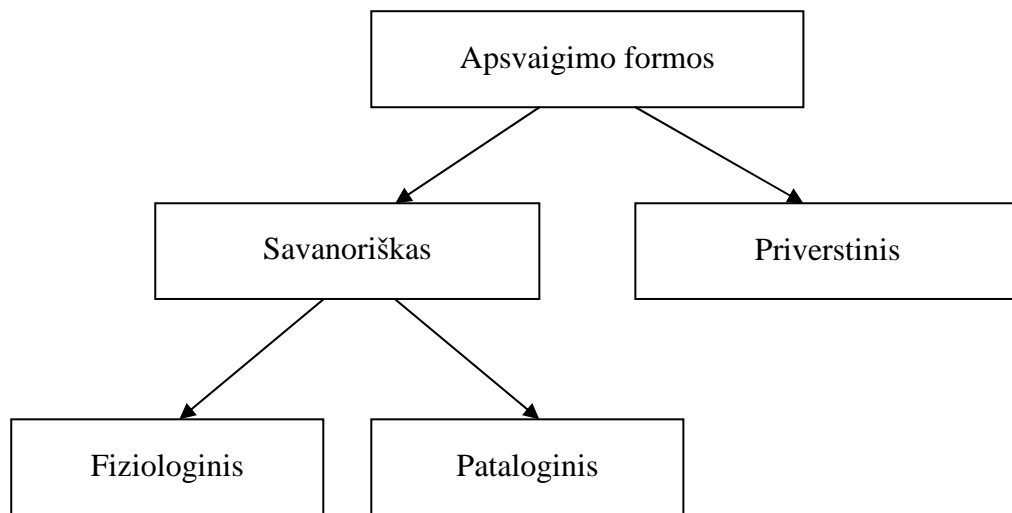
⁹ Grigorjanc – Hakobyan L., *Nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumai pagal Lietuvos ir užsienio teisę* (magistro darbas, Vilnius, VU, 2009), p. 25.

¹⁰ Vidmantas Egidijus Kurapka ir kt., *Baudžiamasis procesas: nuo teorijos iki įrodinėjimo* (Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2011), p. 426.

¹¹ Ažubalytė R., Jurgaitis R., Zajančauskienė J., *Specifinės baudžiamojo proceso rūšys* (Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2011), p. 391.

valią. Net ir nedidelė alkoholio ar narkotinių medžiagų dozė keičia žmogaus psichiką“.¹² Štai kodėl toks žmogus atsiduria nenormalioje būsenoje, tampa sumišęs ir nesugeba tinkamai orientuotis aplinkoje. Esant intensyvesniam apsvaigimo laipsniui toks asmuo kartais tampa agresyvus, negali suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų ir dėl šios priežasties padaro atitinkamą nusikalstamą veiką. Todėl atsižvelgiant į atsiradusius psichinius sutrikimus, tokį asmenį galima pripažinti nepakaltinamu arba ribotai pakaltinamu.

Norint kuo tiksliau nustatyti apsvaigusių asmenų vidinę, psichinę būklę, būtina išsiaiškinti visas galimas nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų apsvaigimo formas.

Baudžiamosios teisės teorijoje ir susiformavusioje teismų praktikoje fiziologinis apsvaigimas niekada nešalina baudžiamosios atsakomybės. Laikomasi pozicijos, jog „asmuo savo noru vartoja alkoholį ir tampa tokios psichinės būsenos, kurios metu susilpnėja veiksmų stabdymo ir savikontrolės procesai, atsiranda laikini psichikos pakitimai. Pabrėžtina, jog toks apsvaigimas neeliminuoja asmens ryšio su išoriniu pasauliu, todėl jis gali suvokti jį supančią aplinką, nors ir ne taip gerai, kaip normalios būsenos žmogus.“¹³ Tačiau prof. V. Piesliakas laikosi nuomonės, jog „<..> esant [ir] fiziologiniam girtumui žmogus gali nesuvokti savo veiksmų esmės ir prarasti galimybę kontroliuoti savo poelgius. Paprastai tai gali atsitikti esant labai stipriam apsvaigimui.“¹⁴ Tai atsispindi Aukščiausiojo teismo byloje, kurioje „nepilnametis D. R. nuteistas pagal 129 straipsnio 2 dalies 9 punktą už nužudymą. Kasaciniame skunde nuteistasis prašė atsižvelgti į tai, jog

¹² Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė (Pirmoji knyga): baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai* (Vilnius: Justitia, 2006), p. 332.

¹³ *Valstybė p. V. A.*, Klaipėdos apygardos teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2008, Nr. 1A-415-557).

¹⁴ Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė (Pirmoji knyga): baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai* (Vilnius: Justitia, 2006), p. 349.

jis buvo visiškai apsvaigęs nuo alkoholio, jo kraujyje nustatyta 2,18 promilės alkoholio. Dėl tokios savo būklės jis neatsimena visų nusikaltimo epizodų. Dėl alkoholio apsvaigimo sumenko aplinkybių suvokimas ir nusikalstamos veikos padarinių įvertinimas.¹⁵ Iš situacijos matyti akivaizdus juridinis nepakaltinamumas. Asmuo dėl girtumo nesuprato savo veiksmų ir negalėjo jų kontroliuoti. Tačiau kaip aiškina V. Piesliakas, medicininio nepakaltinamumo čia nėra, o kaip jau anksčiau buvo minėta, tik įrodžius abu šiuos kriterijus, asmenį galima atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės.¹⁶ Šioje byloje teismas aiškino, jog „fiziologinis girtumas nepašalina baudžiamosios atsakomybės už tokioje būsenoje padarytą nusikalstamą veiką, nepriklausomai nuo girtumo laipsnio.

Net ir tuo atveju, jei kaltininkas buvo stipriai apsvaigęs ir teigs, kad dėl girtumo nieko neprisimena apie nusikaltimo padarymo aplinkybes, baudžiamoji atsakomybė kils, išskyrus patologinio girtumo atvejį. Baudžiamoji atsakomybė tokiu atveju pagrindžiama tuo, kad asmuo suprasdamas, jog dėl alkoholio vartojimo gali stipriai apgirsti, prarasti kontrolę savo veiksams ir dėl to padaryti nusikalstamą veiką, savo noru vartoja alkoholinius gėrimus ir priveda save prie tokios būsenos, kai jo psichika ima iškreiptai atspindėti tai, kas vyksta aplink ir praranda kontrolę su savo veiksmais.¹⁷ Tokiai teismo išsakytai pozicijai pritaria ir V. Piesliakas, kuris sako, jog „<...> savo veiksmų esmės nesupratimas nulemiamas ne psichinės veiklos sutrikimų, atsirandančių nepriklausomai nuo žmogaus valios, o dėl paties individo, sąmoningos jo veiklos. Juk jis pats sąmoningai sukelia tokią būseną, dėl to padaro dar ir pavojingą visuomenei veiką.“¹⁸

Išvada apie „kaltininko aplinkybių suvokimą ir valios pastangas kontroliuoti savo veiksmus, darytina ne tik pagal kaltininko pareiškimus, tačiau ir atsižvelgus į objektyvias nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes.“¹⁹ „Baudžiamoji atsakomybė kyla padarius baudžiamajame įstatyme numatytą veiką, kai asmuo yra lengvo, taip ir vidutinio ar sunkaus apsvaigimo nuo alkoholio laipsnyje. Tas faktas, kad asmuo dėl girtumo praranda normalų kontaktą su aplinka ir dėl to nesuvokia savo veiksmų esmės ir vėliau neprisimena ką jis darė, nepanaikina jo baudžiamosios atsakomybės, kadangi fiziologinis girtumas neeliminuoja nei pakaltinamumo, nei kaltės“²⁰ (*kasacinės nutartys Nr. 2K-538/2001; 2K-666/2003*).

Pagal pateiktus išaiškinimus galima priėti išvados, jog savanoriškas apsvaigimas nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, beveik visada užtraukia

¹⁵ Valstybė p. J. V. ir D. R., LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2003, Nr. 2K – 666).

¹⁶ Piesliakas V., *Lietuvos baudžiamoji teisė (Pirmoji knyga): baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai* (Vilnius: Justitia, 2006), p. 349.

¹⁷ Žr. išnaša 15.

¹⁸ Žr. išnaša 16.

¹⁹ Žr. Išnašą 15.

²⁰ Valstybė p. A. M., LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2013, Nr. 2K - 172).

baudžiamąją atsakomybę ir yra atsakomybę sunkinanti aplinkybė, jei toks apsvaigimas turėto įtakos nusikalstamos veikos padarymui. Šis reiškinys laikui bėgant tapo smerktinas ne tik teismų praktikoje, skiriant bausmes už tokioje būsenoje padarytas nusikalstamas veikas, tačiau ir visuomenėje, nes atsiranda vis daugiau aukų dėl apsvaigusių asmenų padarytų nusikalstamų veikų. Tačiau anot doc. Pakštaičio nuo psichotropinių medžiagų priklausomybės kenčiantys asmenys turėtų būti ne tik baudžiami už padarytas atitinkamas nusikalstamas veikas, bet ir priverstinai gydomi. Nors dabartinis LR BK yra pozityvus ir įgalina lanksčiai kvalifikuoti nusikalstamas veikas (nekalbama apie veikas, kuriose neblaivumas yra kvalifikuojantis požymis, pvz.: LR BK 281str.), tačiau, jo nuomone, trūksta lankstumo vertinant pakartotinai neblaivių asmenų daromas nusikalstamas veikas, kurios vertinamos griežčiau. *„Apmaldu, tačiau LR BK tokiems asmenims nenumatyta jokių priverstinio gydymo priemonių, kaip tai numatyta JAV ir kai kurių kitų šalių įstatymuose.“*²¹

Pagal LR BK 19 straipsnio 2 ir 3 dalis, jei nusikalstamą veiką padaro prievartos arba apgaulės būdu nugirdytas ir kitais būdais apsvaigintas asmuo, jis nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas tik tada, kai padaromas baudžiamasis nusižengimas, neatsargus arba nesunkus apysunkis tyčinis nusikaltimas. Jei padaromas sunkus arba labai sunkus nusikaltimas, toks asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės neatleidžiamas, tačiau bausmė jam gali būti švelninama. Prievartos arba apgaulės būdai teismų praktikoje pateikiami įvairiais pavyzdžiais: „vietoje vaistų nuo galvos skausmo paduodamos psichotropinės medžiagos, pavartojant psichinį ar fizinį smurtą, pavyzdžiui, grasinant susidoroti, draugai priverčia nepilnametį gerti alkoholį, be kito asmens žinios į gėrimą įmaišomos narkotinės medžiagos ir pan. Priežastys, dėl kurių asmuo prieš jo valią nugirdomas ar apsvaiginamas - įvairios. Tai gali būti noras iš jo pasityčioti, kerštas, lengvabūdiškumas, neteisingai suprastas draugiškumas ir pan.“²² Daugiausiai neaiškumų tokiose situacijose iškyla norint įvertinti tokioje būsenoje nusikalstamą veiką padariusio asmens baudžiamąją atsakomybę. Kyla klausimas, kodėl toks asmuo padaręs baudžiamąjį nusižengimą, neatsargų arba nesunkų apysunkį tyčinį nusikaltimą nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas, o padaręs sunkų, arba labai sunkų nusikaltimą, nuo baudžiamosios atsakomybės neatleidžiamas, tačiau bausmė gali būti tik švelninama. Ar vien ta aplinkybė, jog žmogus tokioje būsenoje atsidūrė prievartos arba apgaulės būdu neturėtų panaikinti jo kaltės? Ar tokį asmenį traukiant baudžiamojon atsakomybėn nėra pažeidžiamas teisingumo principas? Juk už tokią veiką baudžiamas nekaltas asmuo. Kodėl įstatymų leidėjas nenumatė baudžiamosios atsakomybės tiems asmenims, kurie sukėlė tokią būseną, dėl kurios įtakos kitas asmuo padarė atitinkamą nusikalstamą veiką? Norint atsakyti į visus iškilusius

---

²¹ Mykolo Romerio universitetas, *Kriminologija* (Vilnius, 2010), p. 586.

<http://ebooks.mruni.eu/reader/kriminologija25137/586> [žiūrėta 2014 03 15].

²² *Valstybė p. V. J.*, Klaipėdos apygardos teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2011, Nr. 1A-262-417)

klausimus būtina surasti teisingus tokių situacijų sprendimo būdus, kad už atitinkamos nusikalstamos veikos padarymą baudžiamojon atsakomybėn būtų patrauktas kaltas asmuo.

Nors teismų praktikoje bylų, kuriose asmuo būtų padaręs nusikalstamą veiką įtakotas prievartos arba apgaulės būdu sukkelto apsvaigimo – nėra, tačiau galima aptikti nemažai bylų, kai bandoma teisintis šia aplinkybe. Kaip antai, Aukščiausiojo teismo byloje, „nepilnametis V. J. buvo kaltinamas dviejų nusikalstamų veikų padarymu, tačiau apeliaciniame skunde prašė panaikinti bylą ir nuosprendį nutraukti, nes jis, būdamas nepilnametis, savo vyresnio pažįstamo buvo tyčia prieš jo valią nugirdytas alkoholiu, ir ši aplinkybė byloje nebuvo tiriami ir ji nepripažinta atsakomybę lengvinančia. Taip pat pažymi, kad po apsvaigimo jis savo draugo G. P. buvo įkalbėtas padaryti nusikaltimas veikas. Iš visų byloje surinktų duomenų teismas padarė išvadą, jog toks apeliacinio skundo argumentas, kad V. J. buvo tyčia nugirdytas yra nepagrįstas, ir akivaizdu, jog tai tėra apelianto pasirinkta gynybos pozicija, siekiant palengvinti savo teisinę padėtį. Taip pat teismas pabrėžė, jog visais atvejais, net ir esant visoms būtinoms sąlygoms, taikyti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės instituto nuostatas yra išskirtinė teismo teisė, bet ne pareiga.“²³ Iš teismų praktikos matyti, jog tokia aplinkybė yra labai sunkiai įrodoma ir vien tik „nukentėjusiojo“ tvirtinimo, jog jis buvo prievartos arba apgaulės būdu apsvaigintas – nepakanka.

Kitas analizuojamos temos labai svarbus momentas, yra patologinio girtumo atskyrimas nuo kitų psichikos sutrikimų, kuriuos sukelia alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų poveikis. Remiantis teismų praktika ir psichiatrų ekspertizėmis, „patologinio girtumo būsenoje atsidūręs žmogus yra nepakaltinamas. Patologinis apsvaigimas yra laikinas psichikos sutrikimas, kuris kaip jau buvo minėta, sudaro medicininį (biologinį) nepakaltinamumo kriterijų.“²⁴ „Lietuvos Teismų praktikoje ir teismo psichiatrijoje nepakaltinamumas dėl patologinio girtumo suprantamas kaip staiga atsiradęs dėl alkoholio vartojimo trumpalaikis psichikos sutrikimas, kuris teismo medicinos požiūriu įvardijamas patologine būseną.“²⁵

Pasak vengrų mokslininko *Ferenc Finkey*, tik toks girtuokliavimas, kada asmuo visiškai praranda sveiką protą, gali panaikinti baudžiamąją atsakomybę. Tokia būseną turi tam tikras formas ir įvardijama ligomis: nuo alkoholio kilusi psichozė, chroniškas alkoholizmas ar baltoji karštligė.²⁶ Teismų praktikoje išaiškinta, jog „dėl patologinio girtumo asmuo praranda normalią orientaciją, normalų santykį su asmenį supančia aplinka ir dėl šių priežasčių padaro nusikalstamą veiką. Tačiau patologinis girtumas atsiranda nepriklausomai nuo išgerto alkoholio kiekio, kaip pripažįsta

²³ *Valstybė p. V.P.*, LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2008, Nr. 1A-348).

²⁴ *Valstybė p. V.A.*, Klaipėdos apygardos teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2008, Nr. 1A-415-557).

²⁵ *Valstybė p. V.B.*, LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2008, Nr. 1A- 197).

²⁶ Dr. Deres. P., *Crimes committed under the influence of Alcohol.*

http://www.kre.hu/portal/doc/sic/2008/sic3_005_deres.pdf [žiūrėta 2014 03 15].

psichiatrai, persipynus keliems išoriniams ir vidiniams faktoriams, veikiantiems žmogaus organizmą.“²⁷

Kadangi patologinis girtumas yra laikino psichinio sutrikimo rūšis, tai tokioje būsenoje įvykdęs nusikalstamą veiką asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas, nes pripažįstamas nepakaltinamu. Šios būsenos metu asmuo nesuvokia savo veiksmų esmės ir negali jų valdyti. Tokia asmens būseną atspindi Vilniaus apygardos teismo nagrinėtoje byloje, kurioje „V.K. būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, dėl priešišku asmeninių santykių, kirviu į galvą sudavė V.Ž. ir taip tyčia ją nužudė. Pagal byloje surinktus įrodymus buvo nustatyta, kad iki įvykio V.K. girtuokliavo apie dvi savaites, dėl ko, pasak liudytojų, V.K. tapo neramus, ėmė blogai miegoti. Liudytojų teigimo, po to kai V.K. nužudė V.Ž., jis lakstė po kambarį šaukdamas jog mato barzdotus vyrus, ko pasekoje išmušė su ranka kambario langą. Toks V. K. elgesys kelia įtarimų dėl jo psichinės būklės. Atlikus teismo psichiatrinę, psichologinę, narkologinę ekspertizę buvo konstatuota, kad V.K. nuo alkoholio vartojimo nustatytas psichozinis sutrikimas, dėl kurio jis negalėjo suprasti savo veiksmų esmės ir jų valdyti. Įvertinus byloje surinktų ir teismo posėdyje ištirtų įrodymų visumą, konstatuojama, kad V.K., būdamas nepakaltinamumo būsenoje, dėl nesaikingo alkoholio vartojimo padarė baudžiamojo įstatymo uždraustą veiką, numatytą baudžiamojo kodekso 129 straipsnyje.“²⁸ Remiantis visais byloje pateiktais duomenimis, pastebėtina, jog asmuo patologinio girtumo būsenoje atsidūrė ne nuo staiga suvartoto alkoholio kiekio, kuris psichiatrų teigimu dažniausiai sukelia patologinę būseną, tačiau nuo ilgai trukusio alkoholio vartojimo, kuris įtakojo atsirasti tokiam psichikos sutrikimui.

Nepakaltinamumo būseną nustatoma tik išimtiniais atvejais, kaip jau buvo minėta, nustačius du kriterijus – juridinį ir medicininį. Neretai nutinka situacijų, kai iš pirmo žvilgsnio asmenį būtų galima laikyti nepakaltinamu, tačiau teisme tokia būseną atmetama kaip nepagrįsta. Aukščiausiojo teismo nagrinėtoje byloje „R. L buvo nuteistas už tai, jog būdamas apsvaigęs nuo alkoholio ginčo su A. B metu nuplėšė nuo fotelio rankų atramos apdailą ir ją, o taip pat rankomis ir kojomis tyčia sudavė A. B. ne mažiau kaip 42 smūgius į įvairias kūno vietas, tokiu būdu sukeldamas A. B. didelį skausmą, kankindamas, ją itin žiauriai nužudė. Apeliaciniame skunde R. L. prašo paskirti teismo psichiatrijos ekspertizę ir tai motyvavo tuo, kad tokia ekspertizė skiriama praktiškai kiekvienoje nužudymo byloje. Apeliantas nurodė, kad tik tokios ekspertizės išvados pašalintų kylančias abejones, ar jis nusikaltimo padarymo metu galėjo suvokti savo veiksmus ir juos valdyti, taip pat ar jis galėjo suvokti itin žiaurų nukentėjusiosios gyvybės atėmimo ypatumą. Tačiau teismas atmetė tokį apelianto prašymą ir paaiškino, jog jis be pagrindo nurodo, kad teismo psichiatrijos ekspertizė privalomai turi būti skiriama kiekvienoje nužudymo byloje. Baudžiamojo

²⁷ Valstybė p. A. M., LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2013, Nr. 2K - 172).

²⁸ Petrutytė A., *Nepakaltinamumo nustatymo ir jo teisinių padarinių teorinės ir praktinės problemos* (magistro, Vilnius, MRU, 2006), p. 22.

proceso įstatymai to nenumato, o nužudymo, kaip ir kitose baudžiamosiose bylose, teismo psichiatrijos ekspertizė skiriama tik tada, kai tam yra pagrindas, t. y. tada, kai dėl asmens, padariusio įstatymo uždraustą veiką, psichikos būklės kyla kokios nors abejonės. Iš bylos matosi, kad psichikos sveikatos centre R. L. nesigydė, o yra įrašytas tik į priklausomybės ligų centro įskaitą. Jam nustatyti tik psichikos ir elgesio sutrikimai vartojant alkoholį ir priklausomybės sindromas, kuris nėra medicininis nepakaltinamumo ar riboto pakaltinamumo kriterijus, todėl skirti R. L. teismo psichiatrijos ekspertizę nėra jokio pagrindo. Iš viso to daroma išvada, kad A. B. nužudymo metu, nors ir būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, nuteistasis suvokė savo veiksmų esmę, galėjo savo veiksmus valdyti, taip pat suvokė itin žiaurų nukentėjusiosios gyvybės atėmimo ypatumą.²⁹ Teisinga galvoti, jog tais atvejais, kai asmuo padaro sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, jam bet kokių atveju turėtų būti paskirta teismo psichiatrijos ekspertizė. Esant tokioms situacijoms išskyla visuomenės priimtas požiūris, jog sveiko proto žmogus tokio nusikaltimo negalėtų padaryti. Tačiau pateiktas pavyzdys įrodo, jog net ir nesant jokiam psichikos sutrikimui, vien tik alkoholio vartojimas gali iššaukti didelę agresiją, dėl kurios be jokio pagrindo padaromas itin žiaurus nusikaltimas.

Pagal visus pateiktus pavyzdžius galima prieiti išvados, jog patologinis girtumas turi specifinius požymius, kurie skiria jį nuo fiziologinio girtumo. Pagrindiniai tokie požymiai yra gilus miegas po veikos padarymo, visiškas veikos aplinkybių neprisiminimas ir pasimetimo būseną, kuriais vadovaujantis medikai konstatuoja patologišką girtumą.³⁰

Nagrinęjant apsvaigimą negalima apsiriboti alkoholiu, nes apsvaigimas galimas ir nuo narkotinių, psichotropinių bei kitų psichiką veikiančių medžiagų. Nors nusikalstamos veikos reglamentavimui didelės reikšmės nuo ko tiksliai buvo apsvaigęs asmuo nusikaltimo darymo metu nėra, tačiau pats apsvaigimas nuo alkoholio, narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų - skiriasi. Teorijoje žinoma daugybė narkotikų, tačiau dažniausiai išskiriamos trys pagrindinės jų grupės – **slopinantys**, **stimulatoriai** ir psichiką keičiantys **haliucinogeniniai** narkotikai.³¹

- „Prie slopinančių priskiriami opiatai (opiumas, heroinas, morfijus), raminamieji ir migdomieji vaistai, taip pat jau minėtas alkoholis.“³²

- „Prie stimuliuojančių narkotikų grupės priskiriamas kokainas, krekas, jaunimo tarpe labai populiarus ekstazi, amfetaminas, nikotinas, kofeinas ir daugelis kitų. Prie šių narkotikų grupės

²⁹ *Valstybė p. R. L.*, LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2009, Nr. 1A-210).

³⁰ *Valstybė p. A. M.*, LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2013, Nr. 2K - 172).

³¹ Narkotikų rūšys. Legalūs ir nelegalūs kvaišalai.

http://www.drugs.ie/ln/informacija_apie_narkotikus/narkotik_ruushys/ [žiūrėta 2014 03 20].

³² Narkotikų vartojimą lydi šizofreninės psichozės, nusikaltimai ir proto aptemimai.

<http://www.lrytas.lt/lietuvos-diena/aktualijos/narkotiku-vartojima-lydi-sizofrenines-psichozes-nusikaltimai-ir-protu-aptemimai-201309300920.htm?p=2#.UywszvmSw4k> [žiūrėta 2014 03 20].

psichologiškai priprantama, todėl, praėjus stimuliantų poveikiui, gali prasidėti gili depresija, o kilusi vartojimo pasekmė – nemiga ir psichozė.³³

• „Haliucinogeniniai - kanapės, hašišas, heroinas, meskalinas, haliucinogeniniai grybai ir lakiosios medžiagos - įvairūs buityje, pramonėje ir medicinoje vartojami chemikalai, tokie kaip pastos, klijai, milteliai, dažai, nagų lakas, nagų lako valiklis, skystis spausdinimo klaidoms taisyti, priemonės dėmėms išimti, benzinas, purškikliai vabzdžiams naikinti, dezodorantai, batų tepalas, aerozoliai ir kt.“³⁴

„<...> [M]arihuanos rūkymas pablogina atmintį ir pažeidžia smegenų centrus, kurie atsakingi už emocijų, atminties ir mąstymo kontroliavimą. LSD keičia pasaulio suvokimą, kitomis formomis ir spalvomis matoma iškreipta realybė, žmogus sunkiai atskiria tikrovę nuo fantazijų, regi haliucinacijas, praranda ryšį su realybe.“ Vilniaus priklausomybės ligų centro direktorius Emilis Subata sako, jog „amfetamino poveikį galima prilyginti adrenalino antplūdžiui, kai žmogus tampa greitesnis, jis mažiau jaučia skausmą. Stimuliatorių vartojimas neabejotinai yra susijęs su agresyvumo pasireiškimu ir dalyvavimu kokiose nors smurtinėse situacijose“. Heroinas lemia keletą valandų trunkančius proto užtemimus, o pavartojus didesnę kiekį amfetamino, gali išstikti į šizofreniją panaši psichozė. Heroino vartotojai nuolat daro nusikaltimus, dažniausiai jie vagia, tačiau, anot E.Subatos, pasitaiko ir įvairių grasinimų bei smurtinių nusikaltimų. Jo teigimu, visos cheminės medžiagos daugiau ar mažiau keičia normalią smegenų veiklą ir sutrikdo elgesio kontrolę.³⁵

Štai psichologas Andrius Kaluginas sako, jog narkotinių medžiagų vartojimas iššaukia proto aptemimus vadinamus delyru, arba liaudiškai vadinamomis „baltosiomis“. „Šios būsenos metu atsijungia kontrolės centrai, žmogus nesuvokia ką daro, būna neadekvatus, sutrinka atsakomybės jausmas. Galima sakyti, lieka pusė žmogaus. Žmogiškos funkcijos, kurios būdingos blaiviam žmogui – atsakomybė, kontrolė, moralės principai, įstatymų paisymas – jos visos „atsijungia“.³⁶ Remiantis baudžiamuoju įstatymu net nekyla abejonių, jog minėta asmens būklė gali būti priskiriama riboto pakaltinamumo būsenai, o atsiradus tokiems požymiams, kai žmogui aptemsta protas ir jis negali suvokti savo daromų veiksmų – didelė tikimybė, jog toks asmuo yra nepakaltinamas.

Tačiau iškyla nemažai problemų vertinant išorinę nuo narkotinių medžiagų apsvaigusiu asmenų būklę. Labai dažnai ikiteisminio tyrimo pareigūnai nepastebi, kad asmuo apsvaigęs nuo narkotinės ar kitos psichiką veikiančios medžiagos. Jei taip nutinka, o teisme iškyla bent menkiausių abejonių, jog nusikaltimo darymo metu asmuo buvo apsvaigęs nuo narkotinės ar kitos

³³ Ten pat. [žiūrėta 2014 03 20].

³⁴ Ten pat. [žiūrėta 2014 03 20].

³⁵ Ten pat. [žiūrėta 2014 03 20].

³⁶ Ten pat. [žiūrėta 2014 03 20].

psichiką veikiančios medžiagos, tokią aplinkybę labai sunku įrodyti. Teismų praktikoje išaiškinta, „jog asmens apsvaigimo būklė nustatoma ne tik atlikus specialų tyrimą, bet ir remiantis liudytojų ar paties kaltininko parodymais, bei kitais duomenimis, kuriais apibūdinami apsvaigimo požymiai. Taip pat būtina nustatyti ne tik tą faktą, kad asmuo buvo apsvaigęs nuo tam tikros narkotinės medžiagos, bet ir pagrįsti, kad būtent apsvaigimas turėjo įtakos konkrečios nusikalstamos veikos padarymui.“³⁷

Nors Lietuvos teismų praktika bylomis, kuriose būtų kaltinami nuo narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų apsvaigę asmenys - skurdi, tačiau galima rasti pavyzdžių, kai vienintelis įrodymas, jog nusikaltimo darymo metu asmuo buvo apsvaigęs nuo narkotinių medžiagų, buvo jo paties parodymai, tačiau teismas į šią aplinkybę neatsižvelgė. Taip nutiko Klaipėdos apygardos teismo nagrinėtoje byloje, kurioje prokuroras tvirtino, kad „J. K. nuteistai dėl vagystės paskirta per švelni bausmė, nes teismas neatsižvelgė į tą aplinkybę, jog ji nusikaltimo darymo metu buvo apsvaigusi nuo narkotinių medžiagų. Apeliaciniame skunde prokuroras teigė, kad teismas nuteistosios atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių nenustatė, nors nuteistoji J. K. teismo nagrinėjimo metu pati parodė, jog įvykio metu ji buvo apsvaigusi nuo narkotinių medžiagų. Tačiau teismas aiškino, jog pagrįstai ir argumentuotai teismas nepripažino atsakomybę sunkinančia aplinkybe nuteistosios prisipažinimą teisiama jame posėdyje, kad ji nusikalto būdama apsvaigusi nuo narkotikų. Nuosprendyje konstatuojama, kad niekas kitas be pačios nuteistosios prisipažinimo nepatvirtino, kad nusikaltimo padarymo metu buvo apsvaigusi nuo narkotinių medžiagų, nuosprendyje konstatuotas ir BK 60 straipsnio 1 dalies 9 punkto reikalavimas nustatyti, ar apsvaigimas nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų turėjo įtakos nusikalstamos veikos padarymui. Teismas J. K. parodymais suabejojo, nes ji kalta prisipažino iš dalies, todėl nebuvo pagrindo visiškai pasikliauti nuteistosios parodymais dėl narkotinių medžiagų vartojimo, jų poveikio ir įtakos nusikaltimo padarymui. Ikiteisminio tyrimo metu apsvaigimo nuo narkotikų aplinkybė nenustatyta, J. K. į kaltę neinkriminuota.“³⁸

Tokie argumentai, jog į nuteistosios prisipažinimą dėl narkotinių medžiagų vartojimo teismas neatsižvelgė tik dėl to, jog ji kalta prisipažino iš dalies, ir dėl šios priežasties nėra pagrindo visiškai pasikliauti jos parodymais - tikrai kritikuotini. Vien tai, jog nusikaltimo darymo metu ji buvo apsvaigusi nuo narkotinių medžiagų, kas baudžiamojoje teisėje yra ne atsakomybę lengvinanti, o sunkinanti aplinkybė, rodo, jog nuteistoji nesistengi išvengti atsakomybės. Tačiau pagal byloje pateiktus teismo argumentus galima prieiti išvados, jog vien tik nusikaltimą padariusio asmens parodymai nieko nereiškia. Tokiose situacijose papildomai turi būti liudytojų parodymai ir

---

³⁷ Teismų praktikos skiriant bausmes už nužudymus (baudžiamojo kodekso 129 straipsnis) apžvalga, Žin. (2008, Nr. 28).

³⁸ *Valstybė p. J. K.*, Klaipėdos apygardos teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2009, Nr. 1A-60-107).

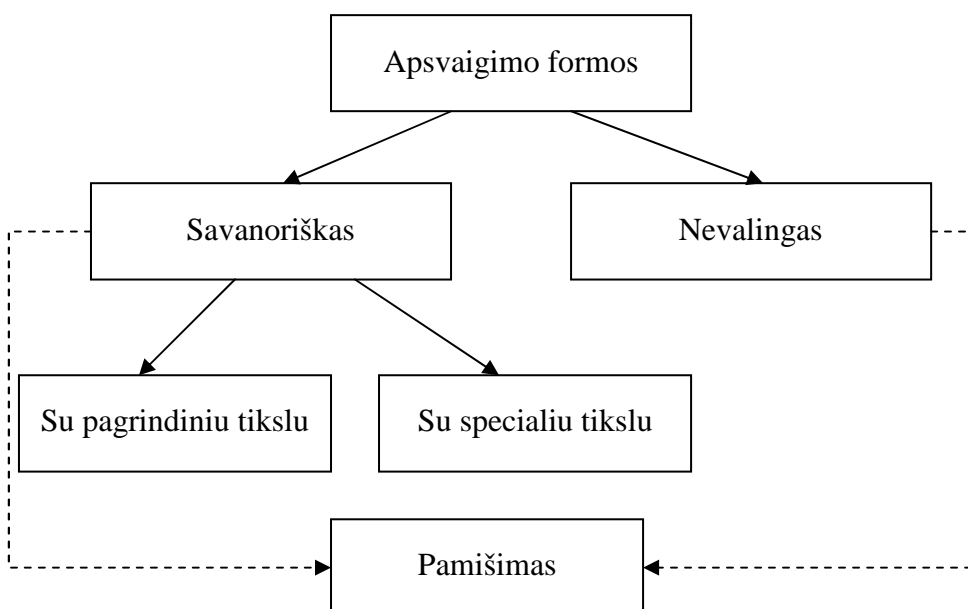
medicinos įstaigos patvirtinimas, o jiems nesant, tokie asmenys išvengia griežtesnės bausmės. Labai dažnai liudytojams sunku nustatyti, jog asmuo buvo apsvaigęs nuo narkotinės ar kitos psichiką veikiančios medžiagos. Išorinis tokio apsvaigimo nustatymas dažniausiai yra neįmanomas, nes jam nebūdingi jokie panašūs į apsvaigimą nuo alkoholio požymiai: sklindantis kvapas, nerišli kalba, nekoordinuoti judesiai ir pan. Kita svarbi problema, yra medicinos įstaigos patvirtinimas, jog asmuo nusikaltimo darymo metu buvo apsvaigęs nuo narkotinės, psichotropinės ar kitos psichiką veikiančios medžiagos. Kartais toks patvirtinimas taip pat yra neįmanomas, nes neretai nusikalstamą veiką padaręs asmuo sulaikomas tik praėjus tam tikram laikui, o tyrimai apsvaigimui nustatyti turi būti atliekami nedelsiant, nes po kurio laiko narkotinės ar kitos psichiką veikiančios medžiagos pasišalina iš žmogaus organizmo.

Viską apibendrinant, galima prieiti išvados, jog nors dabartinio baudžiamojo kodekso savanoriškai apsvaigusiu asmenų ir tokioje būsenoje padariusių nusikalstamą veiką teisinis vertinimas yra lankstus, tačiau kai kurių situacijų vertinimas vis vien atrodo netinkamas. Taip yra su nusikalstamomis veikomis, kurias padaro prievartos arba apgaulės nugirdyti ar kitais būdais apsvaiginti asmenys. Kaip jau buvo minėta, tokioje būsenoje padaręs nusikalstamą veiką asmuo turėtų būti atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, nes vien ta aplinkybė, jog tokioje būsenoje jis atsidūrė ne savo noru, savaime turėtų reikšti jo kaltės nebuvimą. Tam, kad už tokios veikos padarymą baudžiamojon atsakomybėn būtų patrauktas kaltas asmuo, būtina nustatyti tinkamą tokių nusikalstamų veikų reglamentavimą. Todėl kyla poreikis išsiaiškinti, koks nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas yra kitose šalyse.

2. Nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas Anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse.

Nusikaltimai padaryti apsvaigusių asmenų kelia pavojų ne tik konkrečiam asmeniui, tačiau kenkia visos šalies socialinei, teisinei raidai, paneigia svarbiausius bendruomenės santykius.³⁹ Ši tema aktuali visame pasaulyje, nes labai daug nusikaltimų, tokių kaip chuliganizmas ar sunkus kūno sužalojimas, padaroma esant būtent tokioje būsenoje. Maždaug 50 procentų smurtinių nusikaltimų šios teisinės sistemos šalyse padaromi po to, kai asmenys apsvaigsta. Daugelyje nusikaltimų ši aplinkybė yra svarstoma baudžiamosios atsakomybės taikymo problema, todėl labai dažnai šių šalių teismuose prašoma, kad psichiatrai konkrečioje situacijoje išreikštų savo nuomonę apie atliktą tyrimą. Nors pamišimas atsiradęs dėl apsvaigimo ir mažina baudžiamąją atsakomybę, tačiau pats santykis su apsvaigimu ir baudžiamuoju ketinimu čia apibūdinamas kaip sudėtingas ir painus.⁴⁰ Galima teigti, jog apsvaigusių asmenų nusikalstamoms veikoms nagrinėti didžiausią dėmesį skiria anglosaksų teisinei sistemai priklausančios šalys. Pagrindinis dėmesys čia skirtas išsiaiškinti vidinei, psichinei nusikalstamą veiką padariusio asmens būklei, o tik tada sprendžiama, ar toks asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

Anglosaksų teisinei sistemai priklausančios šalys išskiria tokias nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų apsvaigimo formas:

³⁹ Sakalauskas G., *Nusikalstamumas* (1999), p. 139.
<http://www.nplc.lt/lit/pub/pub037.pdf> [žiūrėta 2014 04 01].

⁴⁰ Haque Q., Cumming I. *Intoxication and legal defenses*.
<http://apt.rcpsych.org/content/9/2/144.full#top> [žiūrėta 2014 04 01].

Pastebėtina, jog taip pat kaip Lietuvoje, šiose teisinei sistemai priklausančiose šalyse išskiriamos dvi pagrindines apsvaigimo formas: **nevalingas apsvaigimas** („*involuntary intoxication*“) ir **savanoriškas apsvaigimas** („*voluntary intoxication*“).⁴¹

Nevalingas apsvaigimas, taip pat kaip Lietuvoje priverstinis, reiškia, jog asmuo privartos arba apgaulės būdu nugirdomas ar kitais būdais apsvaiginamas ir nesuprasdamas savo veiksmų šioje būsenoje padaro nusikalstamą veiką⁴². Dažniausiai nevalingas apsvaigimas apibūdinamas kaip apsvaigimas - sukeltas trečiosios šalies. Pagrindinis skirtumas nuo Lietuvoje išskiriamo priverstinio - jog nevalingas apsvaigimas anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse gali pasireikšti taip pat ir nuo gydytojo paskirtų medikamentų (pavyzdžiui, raminamųjų, migdomųjų vaistų), bei narkotinių medžiagų, kurios paprastai nesukelia tokio poveikio. Amerikos profesorius *Jerome Hall* kurį laiką stengėsi paneigti „nevalingo apsvaigimo“ sąvokos vartojimą, teigdamas, jog toks apsvaigimas yra visiškai neegzistuojantis reiškinys. Profesorius aiškino, jog nors teismų praktikoje buvę pavyzdžių, kai asmuo prievartos arba apgaulės būdu nugirdytas, ar kitais būdais apsvaigintas padarė atitinkamą nusikalstamą veiką, tačiau teismai ir kodeksai, jo nuomone, pateikia tik nevalingo apsvaigimo sąvoką, o teisinio precedento, turinčio imperatyvinį pobūdį - nėra.⁴³ Nors šia tema buvo ir daugiau vienodai pasisakančių mokslininkų, tačiau nepaisant to, nevalingo apsvaigimo sąvoka su išaiškinimais plačiai vartojama ne tik teorijoje, bet ir teismų praktikoje – „*toks apsvaigimas, kuris atsiranda nepriklausomai nuo apsvaigusio asmens valios*“ (*R v. Hardie* byla).

Savanoriškas apsvaigimas šiai teisinei sistemai priklausančių šalių baudžiamosios teisės jurisdikcijoje turi tokią pačią reikšmę kaip ir Lietuvoje. Asmuo niekieno neverčiamas, savo noru vartoja alkoholį, narkotines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas ir tokioje būsenoje padaro atitinkamą nusikalstamą veiką. Šioje teisinėje sistemoje pabrėžiama, jog tam, kad asmuo būtų pripažintas savanoriškai apsvaigusiu, jis privalo žinoti, kad medžiaga yra, ar gali būti svaiginanti ir tai žinodamas jos vartoja tokį kiekį, jog tai susilpnina jo mąstymą ir aplinkos suvokimą.⁴⁴

Aptarus minėtas apsvaigimo formas, kyla klausimas, koks šiai teisinei sistemai priklausančių šalių nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas? Ar apsvaigęs ir nusikalstamą veiką padaręs asmuo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn? Sutikti, kad atsakomybės nėra – negalima. Tai parodo ir amerikiečių baudžiamojo kodekso 2-08(2) straipsnis, kuris sako, jog dėl apsvaigimo gali ir nebūti nusikalstamo ketinimo, bet neatsargumas išlieka. Jeigu

⁴¹ Intoxication and criminal liability.

<http://www.e-lawresources.co.uk/Intoxication.php> [žiūrėta 2014 04 02].

⁴² Cornell University Law School, Legal Information Institute, *Involuntary intoxication*.

http://www.law.cornell.edu/wex/involuntary_intoxication [žiūrėta 2014 04 02].

⁴³ John. E. Herald, *Criminal Law: Alcoholism as a Defence*, 53 Marq. L. Rev. (1970), p. 448 psl.

<http://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2407&context=mulr> [žiūrėta 2014 04 05].

⁴⁴ Rubin J., *The Voluntary Intoxication Defence* (The University of North Carolina, 1997), p. 3.

<http://www.sog.unc.edu/sites/www.sog.unc.edu/files/aojm9301.pdf> [žiūrėta 2014 04 05].

nusikaltimo kaltininkas savo noru apsvaigęs nesuvokia rizikos, kurią būtų supratęs, jeigu būtų buvęs blaivus arba apsvaigęs saikingai, į tokią aplinkybę neatsižvelgiama.⁴⁵ Tačiau savanoriškas apsvaigimas anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse ne visada yra atsakomybę sunkinančią aplinkybę. Kad būtų galima kuo tiksliau nustatyti vidinę, psichinę nusikalstamą veiką padariusio asmens būklę, šios teisinės sistemos šalys savanorišką apsvaigimą išskiria dar į dvi formas.

Pirmoji savanoriško apsvaigimo forma - apsvaigimas **su pagrindiniu tikslu** („*basic intent*“). Šioje būsenoje žmogus padaro nusikalstamą veiką, kurią iš anksto būna suplanavęs padaryti. Pagrindinio tikslo nusikaltimai įvykdomi nepriklausomai nuo suvartoto alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų kiekio. Šiai situacijai iliustruoti galima pateikti puikų pavyzdį: asmeniui jau ne kartą yra kilusi mintis nužudyti kitą žmogų ir po išgertuvių, kilus mažiausiam konfliktui jis taip ir pasielgia. Tai reiškia, jog planai įvykdyti nusikalstamą veiką egzistavo jau seniai, o apsvaigimo būseną tik paskatina greičiau tai įgyvendinti.⁴⁶

Anglijos praktikoje pagrindinio tikslo nusikaltimai reglamentuojami griežčiausiai, taip kaip Lietuvoje nusikaltimai įvykdyti fiziologinio apsvaigimo formoje. Ir Lietuvoje (fiziologinis apsvaigimas) ir anglosaksų teisinės sistemos šalyse (nusikaltimai su pagrindiniu tikslu) tai reiškia sunkinančią aplinkybę, kai dėl tokioje būsenoje padarytos nusikalstamos veikos asmuo baudžiamas griežčiau. Pavyzdžiui, Anglijoje, jeigu apsvaigęs asmuo tyčia nužudo kitą žmogų, jis visada atsakys kaip už nužudymą (*murder*), veika niekada nebus perkvalifikuota į neatsargų gyvybės atėmimą (*manslaughter*)⁴⁷. Savanoriškai apsvaigusio asmens argumentai, jog nusikaltimo darymo metu jis negalėjo suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų, teisme visada atmetami kaip nepagrįsti. Tokia situacija puikiai atsispindi *R v. Lipman* byloje, kurioje teismas aiškino, jog jei žmogus sąmoningai vartoja narkotines, psichotropines ir/ar kitas psichiką veikiančias medžiagas ne medicininiais tikslais, o tam, kad apsvaigtų ir „smagiai praleistų laiką“ – pajustų haliucinacijas, tokioje būsenoje įvykdęs nusikalstamą veiką jis visais atvejais atsakys pagal baudžiamąją atsakomybę. Šioje ir panašiose situacijose argumentai, jog narkotinė, psichotropinė ar kita psichiką veikianti medžiaga

⁴⁵ Pradel J., *Lyginamoji baudžiamoji teisė* (Vilnius: Eugrimas, 2001), p. 281-282.

⁴⁶ Nemerson S. Steven., *Alcoholism, intoxication and the criminal law*, p. 422-423.

http://heinonline.org.ezproxy.vdu.lt/HOL/Page?handle=hein.journals/cdozo10&div=32&collection=journals&set_as_cursor=4&men_tab=srchresults&terms=Nemerson|S.|Steven.,|Alcoholism,|intoxication|and|the|criminal|law&type=matchall [žiūrėta 2014 04 05].

⁴⁷ Harvard Law Review. *Intoxication and Criminal Responsibility*, p. 1051.

http://heinonline.org.ezproxy.vdu.lt/HOL/Page?handle=hein.journals/hlr57&div=65&collection=journals&set_as_cursor=1&men_tab=srchresults&terms=Harvard|Law|Review,|Intoxication|and|Criminal|Responsibility&type=matchall [žiūrėta 2014 04 05].

sukėlė nelauktą poveikį, ko pasėkoje asmuo įvykdė atitinkamą nusikalstamą veiką, visada atmetami, o nukalstama veika kvalifikuojama padaryta su pagrindiniu tikslu.⁴⁸

Antroji savanoriško apsvaigimo forma - apsvaigimas **su specialiu tikslu** („*specific intent*“). Šioje būsenoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimas turi labai daug panašumų į Lietuvoje esantį nusikalstamų veikų reglamentavimą, kurias įvykdo ribotai pakaltinami asmenys. Specialaus tikslo nusikaltimai yra tada, kai asmuo prieš sukeldamas sau apsvaigimo būseną suplanuoja įvykdyti nusikalstamą veiką, tačiau pavartojęs alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, atsiduria tokioje būsenoje, jog negali suvokti savo daromų veiksmų, todėl padaro sunkesnę, nei buvo planuota nusikaltimą.⁴⁹ Puikus to pavyzdys *DPP v Beard* byla. Šioje byloje nusikalstamą veiką padaręs asmuo aiškino, jog jis norėjo tik išžaginti merginą, tačiau tam, kad ji nerėktų užspaudė jos burną ir mergina užduso. Teismas šioje byloje vertino, jog nusikaltimą padariusio asmens tikslas buvo tik merginos išžaginimas, o nužudymas įvyko dėl aplaidumo. Kadangi nusikaltimo darymo metu dėl apsvaigimo asmuo negalėjo suprasti savo daromų veiksmų grėsmės, jo veika jokiais būdais negali būti kvalifikuojama kaip nužudymas. Todėl šioje byloje apsvaigimo faktas yra atsakomybę lengvinanti aplinkybė ir padaryta nusikalstama veika bus kvalifikuojama kaip neatsargus gyvybės atėmimas.

Atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvoje toks asmuo vargu ar būtų pripažintas ribotai pakaltinamu. Tas faktas, kad asmuo dėl savanoriško apsvaigimo negalėjo kontroliuoti savo veiksmų, dėl to per stipriai užspaudė merginos burną, ko pasėkoje ji užduso, turėtų reikšti ne atsakomybę lengvinančią, bet atsakomybę sunkinančią aplinkybę. Juk nusikalstama veika suplanuota iš anksto, o prieš sukeltiant sau apsvaigimo būseną asmuo privalo numatyti, jog dėl apsvaigimo gali kilti nelaukti padariniai.

Nusikaltimuose su pagrindiniu tikslu, abejonių nekyla - asmuo suplanuoja ir įvykdo nusikalstamą veiką. Tačiau daug neaiškumų kyla vertinant nusikaltimus su specialiu tikslu, kurių metu asmuo planuoja įvykdyti vienokią nusikalstamą veiką, tačiau dėl apsvaigimo ir negalėjimo suvokti savo veiksmų grėsmės, įvykdo sunkesnę nei buvo planuota nusikalstamą veiką. Kyla klausimas, kaip išsiaiškinti tokioje būsenoje atsidūrusio asmens tikslą daryti atitinkamą nusikalstamą veiką?

---

⁴⁸JK byla: R v. Lipman (1969) AC 142.
<http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Lipman.php> [žiūrėta 2014 04 05].

⁴⁹ Nemerson S. Steven., *Alcoholism, intoxication and the criminal law*, p. 422-423.
[http://heinonline.org.ezproxy.vdu.lt/HOL/Page?handle=hein.journals/cdozo10&div=32&collection=journals&set_as_cu_rsr=4&men_tab=srchresults&terms=Nemerson\[S.\],Steven.,\[Alcoholism\],\[intoxication\]and\[the\]criminal\[law\]&type=matcha ll](http://heinonline.org.ezproxy.vdu.lt/HOL/Page?handle=hein.journals/cdozo10&div=32&collection=journals&set_as_cu_rsr=4&men_tab=srchresults&terms=Nemerson[S.],Steven.,[Alcoholism],[intoxication]and[the]criminal[law]&type=matcha ll) [žiūrėta 2014 04 05].

Nusikaltimuose su pagrindiniu tikslu ir nusikaltimuose su specialiu tikslu būtina nustatyti *mens rea* ir *actus reus* (savo reikšme analogiškai Lietuvoje egzistuojančiai nusikaltimo sudėčiai), tačiau nusikaltimuose su specialiu tikslu tai yra labai sudėtingas procesas.

Actus reus yra objektyvus nusikaltimo kriterijus: toks elgesys, kuris pasireiškia savanorišku veikimu arba neveikimu, padariusiu konkrečią žalą arba sukėlusiu tokios žalos grėsme.⁵⁰

Mens rea apibūdina proto būseną („state of mind“, „guilty mind“). Šio elemento apibrėžimas yra gana sudėtingas. Tai psichologinis nusikalstamo elgesio elementas, kuris norminiuose dokumentuose išreiškiamas žodžiais „ketinant“, „sąmoningai“, „piktai“, „neatsargiai“, „apgaulė“. Dažniausiai jis yra verčiamas kaip „kalta dvasia“, „kaltas protas“, nors autoriai nurodo, kad toks įvardijimas yra neteisingas, nes darydamas veiką asmuo kartais gali nejausti jokio kaltės jausmo, tačiau vis tiek bus laikoma, kad jo veikoje yra šis konkretaus nusikaltimo elementas.⁵¹ Tam tikroje jurisdikcijoje terminai *mens rea* ir *actus reus* buvo pakeisti alternatyvia terminologija. Pavyzdžiui, Australijoje, tokie nusikalstamų veikų elementai dabar įvardijami kaip "klaidos elementai" ar "protiniai elementai", kurie reiškia *mens rea* ir "fiziniai elementai" ar "išoriniai elementai", kurie reiškia *actus reus*. Ši terminologija buvo pakeista tikslui, kad neaiškūs lotynų terminai visiems taptų gerai suprantami.⁵² Pagrindinis baudžiamosios teisės principas įtvirtintas teiginyje *actus non facit reum, nisi mens sit rea* – kuris reiškia, jog „veika nedaro asmens kaltu, jeigu jo dvasia yra nekalta.“⁵³

Todėl darytina išvada, jog anglosaksų teisei sistemai priklausančiose šalyse nusikalstama veika užtrauks baudžiamąją atsakomybę tik tada, kai bus nustatyta *mens rea* ir *actus reus*, nes nusikalstami turi būti ne tik nusikalstamą veiką padariusiojo asmens veiksmai, bet ir mintys.

Nusikaltimuose su pagrindiniu tikslu nėra peržengiama riba nei *mens rea* nei *actus reus*. Atkreiptinas dėmesys, jog pagrindinio tikslo nusikaltimuose svarbiausia yra nusikalstamą veiką darančiojo asmens ketinimas ir atlikti veiksmai norimam rezultatui pasiekti. Pavyzdžiui, žmogus turi tikslą (*mens rea*) nužudyti kitą žmogų ir jis atlieka tam tikrus veiksmus (*actus reus*) šiam tikslui įgyvendinti, todėl svarbiausia ir yra pats tikslas ir atlikti veiksmai, o ar pavyko pasiekti norimų rezultatų, ar ne - didelės reikšmės neturi.

Visai kitoks vertinimas specialaus tikslo nusikaltimų. Šiuose nusikaltimuose vidinės būsenos (*mens rea*) nustatymas yra labai painus, nes kiekvienoje individualioje situacijoje reikia įsigilinti į nusikaltusiojo asmens mintis ir išsiaiškinti, ar asmuo tikrai turėjo tikslą padaryti būtent

⁵⁰ Anglijos baudžiamoji teisė ir procesas.

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1Vg3xSbJugJ:www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/anglijos_bt.doc+&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt [žiūrėta 2014 04 05].

⁵¹ Ten pat. [žiūrėta 2014 04 05].

⁵² Brent Fisse, *Howard's Criminal Law* (1990), p. 12-13.

⁵³ Ten pat. [žiūrėta 2014 04 05].

tokią nusikalstamą veiką. Pavyzdžiui, stipriai apsvaigęs asmuo įsivaizduoja, jog kėsinausi į jo gyvybę ir gindamasis jis netyčia nužudo kitą žmogų. Šioje situacijoje asmens tikslas buvo gintis, o ne žudyti, todėl baudžiamoji atsakomybė dėl nužudymo negalima.

Esant tokioms situacijoms įrodinėjimo našta tenka nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui, o teismas sprendžia, ar buvo veikoje *mens rea* ir *actus reus* - ar ne. Norėdamos kuo tiksliau apibrėžti kokios nusikalstamos veikos laikytinos su specialiu tikslu ir kokios - su pagrindiniu tikslu, šiai teisinei sistemai priklausančios šalys sudarė atskirų nusikalstamų veikų klasifikaciją:

Specialaus tikslo nusikaltimai:⁵⁴	Pagrindinio tikslo nusikaltimai:⁵⁵
<ul style="list-style-type: none"> • Vagystė; • Plėšimas; • Nusikaltimai padaryti apgaulės būdu arba sukčiaujant; • Nusikaltimai, kuriais pasikėsinama į asmens gyvybę; • Seksualinis prievartavimas, • nužudymas, • įsilaužimas į patalpą ketinant ką nors pavogti, • nusikaltimai, kurių metu sutrikdoma asmens sveikata. 	<ul style="list-style-type: none"> • Išžaginimas; • neatsargus gyvybės atėmimas; • Užpuolimas; • Pramušgalviškas elgesys kurio metu pasikėsinama į asmens gyvybę; • Pramušgalviškas elgesys kurio metu pasikėsinama į asmens sveikatą; • Pagrobimas ar neteisėtas laisvės atėmimas; • Seksualinis prievartavimas, kuris pasireiškia ypatingai nepadoriu elgesiu.

Pagrindinė iškylanti problema yra ta, jog teismai ne visada sugeba argumentuoti, dėl kokių priežasčių atitinkamą nusikalstamą veiką jie priskiria prie specialaus tikslo ar pagrindinio tikslo nusikaltimo. Pavyzdžiui, *New York v. Tocco* byloje teismas aiškino, jog asmuo nėra kaltas dėl pirmojo laipsnio namo padegimo, nes jis neturėjo tikslo tą namą padegti. Tačiau keisčiausia šioje byloje buvo tai, jog teismas taip ir nepateikė svarių argumentų, kodėl toks asmuo neturėjo tikslo padegti namą, jei minėtame name jis sukūrė didžiulį laužą.

⁵⁴ Foley B., *The treatment of the Voluntarily intoxicated Offender in England and Germany*. (Law Review, 2001). <http://www.iuscomp.org/gla/literature/intoxi.html> [žiūrėta 2014 04 10].

⁵⁵ Ten pat. [žiūrėta 2014 04 10].

Praktikoje pasitaiko įvairių specifinių situacijų, kai visi surinkti įrodymai paneigia jog asmuo turėjo tikslą daryti atitinkamą nusikalstamą veiką, tačiau kai kuriais atvejais labai sunku paaiškinti nusikaltusiojo asmens elgesį. Tokios dviprasmiškos situacijos atsiranda tada, kai pagal kaltinamojo parodymus ir surinktus įrodymus nusikalstamą veiką galima priskirti prie specialaus tikslo nusikaltimo, tačiau pagal nusikaltusiojo elgesį ir atliktus veiksmus – prie pagrindinio tikslo nusikaltimo. Iš teismų praktikos matyti, jog tokių situacijų sprendimas panašus į loteriją: vieniems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims pasiseka ir jie išteisinama, tačiau kiti traukiami baudžiamojon atsakomybėn ir atsako pagal baudžiamąjį įstatymą.

Pagrindinis skirtumas tarp Lietuvoje esančio nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimo ir tarp anglosaksų teisinei sistemai priklausančių šalių nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimo yra tas, kad net ir nesant jokio psichikos sutrikimo, savanoriškas apsvaigimas gali būti atsakomybę lengvinančia aplinkybe. Tai nutinka tais atvejais, kai asmuo įrodo, kad nusikaltimo darymo metu jis negalėjo tinkamai suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų.

Štai kodėl šioje teisinėje sistemoje taip svarbu skirti nusikaltimus su specialiu tikslu ir nusikaltimus su pagrindiniu tikslu. Toks atskyrimas ir specialaus tikslo nusikaltimo sąvokos apibrėžimas, pirmą kartą paminėtas *DPP v. Beard [1920]* byloje⁵⁶, o galutinai įtvirtintas *DPP v. Majewski [1977]* byloje⁵⁷. Šioje byloje Lordas *Elwyn-Jones* išdėstė, jog savanoriškai apsvaigusių asmenų nusikalstama veika gali būti perkvalifikuota iš pagrindinio tikslo nusikaltimo į specialaus tikslo nusikaltimą. Tokia perkvalifikavimo galimybė gali būti numatyta tik tais atvejais, kai nusikaltime nenustatyta asmens ketinimas daryti atitinkamą nusikalstamą veiką, neįaučiama pagieža nusikaltimo darymo metu, neišaiškintas nusikaltimo planavimas, svarstymas apie priemones, veiksmų numatymas, informuotumas, tyčia daryti atitinkamą nusikalstamą veiką ir pan.⁵⁸

Atkreiptinas dėmesys, jog norint pripažinti, kad nusikalstama veika yra su specialiu tikslu, būtina tokią veiką padariusio asmens kaltės pašalinimo sąlyga yra, tikslo nebuvimas daryti būtent tokią nusikalstamą veiką. Nors ši įtvirtinta taisyklė klausimų nekelia, tačiau praktikoje pasitaiko dviprasmiškų situacijų. Puikus to pavyzdys *A-G for Northern Ireland v Gallagher* byla. Šioje byloje Lordas *Denning* išdėstė pagrindinį principą, kad jei asmuo turi tikslą, t. y. planuoja įvykdyti nusikalstamą veiką, o tik po to svaigina save, atsižvelgus į jo vidinę būseną (*mens rea*), tokia nusikalstama veika niekada nebus nusikaltimu su specialiu tikslu. Norėdamas kuo tiksliau tai paaiškinti, Lordas *Denning* pateikė pavyzdį: jeigu asmuo suplanuoja padaryti nusikalstamą veiką ir

⁵⁶ JK byla: *Director of Public Prosecutions v. Beard* (1920) A.C. 479
<http://www.law-lib.utoronto.ca/bclc/crimweb/rvleary.html> [žiūrėta 2014 04 10].

⁵⁷ JK byla: *Director of Public Prosecutions v Majewski* (1977) A.C. 443
<http://netk.net.au/UK/Majewski.pdf> [žiūrėta 2014 04 10].

⁵⁸ Criminal law and philosophy (2011), p. 2.
<http://link.springer.com/article/10.1007/s11572-010-9097-2#page-1> [žiūrėta 2014 04 10].

vėliau svaigina save, kad įgautų drąsos tokios veikos įvykdymui, argumentai, jog veikos nebūtų išdrįšęs padaryti jei būtų buvęs blaivus, neturi jokios reikšmės ir toks asmuo baudžiamojon atsakomybėn bus traukiamas dėl nusikaltimo su specialiu tikslu.

Kaip jau žinoma, Lietuvoje patloginė būseną kilusi dėl apsvaigimo nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų reiškia nepakaltinamumą – atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės. Anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse nepakaltinamu gali būti pripažintas dėl apsvaigimo pamišimo būsenoje atsidūręs asmuo. Šioje teisinėje sistemoje įtvirtinta *M’Naghten* taisyklė (*Mackay, 1995*) griežtai nustato kokį asmenį galima laikyti nepakaltinamu. *Mackay* aiškina, jog dėl pamišimo tapęs nepakaltinamu nuo baudžiamosios atsakomybės gali būti atleistas tik toks asmuo, kuris nusikaltimo darymo metu turėjo psichikos sutrikimų, dėl kurių asmuo negalėjo suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų. „Psichinė liga“ apima įvairius protinius sutrikimus, kurie sukelia nenusipėjimą asmens elgesį. Pagrindiniai apsvaigimo įtakoti psichikos sutrikimai yra baltoji karštligė, narkotinių medžiagų sukelta psichozė ir pan.

Ch. Carter-Yamauchi, daugybės knygų teisine tematika autorė teigia, jog savanoriškai apsvaigęs asmuo niekada negali būti pripažintas nepakaltinamu. Nors savanoriškai apsvaigusio asmens dvasinė būseną ir gali būti prilyginama psichiškai nesveikam asmeniui (susilpnėjusi asmens savitvarda, savo veiksmų nesupratimas, aplinkos nesuvokimas ir pan.), tačiau jos nuomone, pamišimui nustatyti reikalinga psichinė liga ir to negali atstoti paprastas apsvaigimas. Dėl šių priežasčių apsvaigusį asmenį, anot autorės, įprasta laikyti protingu, todėl toks asmuo visada turi būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.⁵⁹

Tokia pati pozicija išsakyta ir Jungtinių Amerikos Valstijų byloje *Montana v. Egelho*. Šioje byloje teisėjas priėjo išvados, kad savanoriškas apsvaigimas niekada nesukelia psichikos sutrikimų ir apsvaigimo aplinkybė nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui visada yra atsakomybę sunkinanti.⁶⁰

Tačiau *Robert G. Thompson* tokiose situacijose įžvelgia didelę problemą. Jis laikosi nuomonės, jog protiniai sutrikimai gali atsirasti bet kuriuo momentu, nepriklausomai, apsvaigimas buvo savanoriškas ar priverstinis. Svarbiausia yra nustatyti, jog pamišimas atsiradęs dėl alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo yra ne trumpalaikis, o nuolatinis. Tačiau teismų praktikoje galima rasti pavyzdžių, kai net ir trumpalaikis pamišimas buvo

---

⁵⁹ Charlotte Carter-Yamauchi., *Drugs, alcohol and the insanity defense: the debate over “settled” insanity*. (Report No. 7, 1998), p. 13.

<http://lrhawaii.info/lrbrpts/98/settled.pdf> [žiūrėta 2014 04 15].

⁶⁰ JAV byla: *Montana v. Egelhoff* (95-566), 518 U.S. 37 (1996).

<http://www.law.cornell.edu/supct/html/95-566.ZO.html> [žiūrėta 2014 04 15].

pagrindu nepakaltinamumo būsenai pripažinti.⁶¹ Taip nutiko Aukščiausiojo teismo nagrinėtoje *Porreca v. State* byloje, kurioje nusikalstamos veikos padarymu kaltinamas asmuo chroniškai vartojo medicininius medikamentus, dėl kurių poveikio šiam asmeniui išsivystė trumpalaikė paranojinė psichozė. Dėl šio psichikos sutrikimo asmuo nusikaltimo darymo metu negalėjo suprasti ir kontroliuoti savo daromų veiksmų. Šioje byloje teismas pripažino, jog net ir nesant ilgalaikio psichikos sutrikimo, vien ta aplinkybė, jog asmuo negalėjo suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų, reiškia, jog toks asmuo turi būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl kilusios nepakaltinamumo būsenos.⁶²

Tokiam Aukščiausiojo teismo sprendimui pritaria ir Niujorko teismo psichiatrijos pirmininkas *Michael Welner*. Jis nesutinka su pozicija, jog kaltinamajam pavartojus psichotropinę medžiagą savanoriškai ir po to įvykdžius nusikalstamą veiką, visada tai reikėtų vertinti atsakomybę sunkinančia aplinkybe, neatsižvelgiant į patį apsvaigimą. *M. Welner* griežtai laikosi nuomonės, jog tik kompetentingas psichiatras gali nustatyti faktą, kad tokia psichotropinė medžiaga sukėlė nevalingus elgesio pakitimus. Gydytojo nuomone, visiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims, kurie aiškina esą nusikaltimo darymo metu negalėjo suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų, turėtų būti skiriama teismo psichiatrijos ekspertizė. Tokiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims, jo nuomone, būtina atlikti išsamų tyrimą ir išsiaiškinti, ar atitinkama psichotropinė medžiaga nebuvo neteisėtų padarinių pasekmė.⁶³

Atkreiptinas dėmesys, jog šioje vietoje susiduriama su ta pačia problema kuri įvardijama ir Lietuvos praktikoje. Nėra privalomos teismo psichiatrijos ekspertizės asmenims, kurie nusikaltimo darymo metu tvirtina negalėję suprasti ir kontroliuoti savo daromų veiksmų. Anglosaksų teisinėje sistemoje, taip pat kaip ir Lietuvoje, tokia ekspertizė skiriama tik tada, kai kyla įtarimų dėl asmens nepakaltinamumo ar riboto pakaltinamumo.

Iš vienos pusės žiūrint, tokia ekspertizė turėtų būti privaloma, nes vien tik iš nusikalstamą veiką padariusio asmens veiksmų, be specialistų pagalbos, kartais neįmanoma nustatyti, jog toks asmuo buvo nepakaltinamumo ar riboto pakaltinamumo būsenos. To nenustačius ir nepaskyrus teismo psichiatrijos ekspertizės, baudžiamojon atsakomybėn gali būti patrauktas nekaltas asmuo. Tačiau pažvelgus į šią situaciją iš kitos pusės, privalomas visiems nusikalstamą veiką padariusiems asmenims teismo psichiatrijos ekspertizės skyrimas vilkintų teismų procesą ir valstybei kainuotų milžiniškas išlaidas, nors kai kuriais atvejais ir be ekspertizės būtų aišku, jog asmuo yra

---

⁶¹ Voluntary Intoxication and Criminal Responsibility.

http://users.php.ufl.edu/rbauer/forensic_neuropsychology/voluntary_intox_99.pdf [žiūrėta 2014 04 15].

⁶² JAV byla: *Porreca v. State* [1981].

http://www.leagle.com/decision/198311956MdApp63_1113.xml/PORRECA%20v.%20STATE [žiūrėta 2014 04 15].

⁶³ Michael Welner, M.D., Chairman., Psychiatry services., *Involuntary intoxication*.

http://www.forensicpanel.com/expert_services/psychiatry/criminal_law/involuntary_intoxication.html [žiūrėta 2014 04 15].

pakaltinamas. Apmaudu, tačiau šis klausimas vis dar diskutuotinas ir galutinių sprendimo būdų šiai problemai išspręsti - nėra.

Kitas labai svarbus momentas kuris sukelia daugiausiai diskusijų Lietuvoje - nusikalstamų veikų padarymo prievartos arba apgaulės būdu apsvaigus reglamentavimas anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse. Kaip jau buvo minėta, nevalingas apsvaigimas šiai teisinei sistemai priklausančiose šalyse reiškia ne tik trečiosios šalies priverstinį arba apgaulės būdu sukeltą apsvaigimą, tačiau ir gydytojo paskirtų medicininių medikamentų arba narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų įtakotas - paprastai nepasireiškiantis poveikis žmogaus organizmui. Nevalingas apsvaigimas atsiradęs dėl alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, ne visada yra atsakomybę šalinanti aplinkybė. Kadangi teismų praktikoje atsirado skirtingai vertinamų situacijų, teismai ėmėsi reformų ir įtvirtino griežtas taisykles, kada apsvaigimas nėra laikomas nevalingu.⁶⁴

Pirmoji situacija pasireiškia tada, kai asmuo teigia esą nevalingai apsvaigo, nes buvo suklaidintas intensyvaus alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų poveikio.⁶⁵ Tokie nusikalstamą veiką padariusio asmens argumentai buvo *R v. Allen* byloje, kurioje jis aiškino, jog nesuprato koks stiprus yra vynas, dėl to stipriai apsvaigo ir negalėdamas kontroliuoti savo veiksmų padarė atitinkamą nusikalstamą veiką.⁶⁶ Tas faktas, kad asmuo niekieno neverčiamas ir žinodamas jog vartoja alkoholį, narkotines psichotropines ir kitas psichiką veikiančias medžiagas jau reiškia savanorišką apsvaigimą. Šioje ir panašiose situacijose puikiai tinka Lietuvoje įtvirtintas baudžiamosios teisės principas, jog „*nežinojimas neatleidžia nuo atsakomybės*“, todėl toks asmuo padaręs nusikalstamą veiką visais atvejais traukiamas baudžiamojon atsakomybėn

Tačiau kurį laiką šios taisyklės nebuvo paisoma Kanados teismuose, skiriant bausmes už tokioje būsenoje padarytas nusikalstamas veikas. Aukščiausiojo teismo nagrinėtoje byloje *R v. Daviault* asmuo buvo kaltinamas 65 metų moters išžaginiu. Prieš įvykdydamas nusikalstamą veiką *Daviault* išgėrė butelį brendžio ir septynis butelius alaus. *Daviault* tvirtino, jog jis nieko neprisimena apie padarytą nusikalstamą veiką ir būdamas blavus niekada taip nepasielgtų. Bylą nagrinėjantis teisėjas laikėsi pozicijos, jog *Daviault* dėl intensyvaus alkoholio poveikio negalėjo suprasti savo daromų veiksmų, todėl turi būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės.⁶⁷

Kanados teismuose buvo priimti dar trys išteisinamieji nuosprendžiai dėl panašiomis aplinkybėmis padarytų nusikalstamų veikų. Tokie teismo nuosprendžiai sukėlė didžiulį visuomenės pasipiktinimą, nes atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės dėl išžaginimo pakako vien tos

⁶⁴ Ormerod D., *Smith and Hogan Criminal Law* (Oxford University, 2005), p. 276-280.

⁶⁵ Jefferson M., *Criminal Law* (Longman, 1990), p. 280-281.

⁶⁶ JK byla: *R. v Allen* (1988) Crim LR 698.

<http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Allen-%5B1988%5D.php> [žiūrėta 2014 04 15].

⁶⁷ Kanados byla: *R. v. Daviault* (1994) 3 S.C.R. 63.

http://www.hrcr.org/safrica/arrested_rights/daviault.html [žiūrėta 2014 04 15].

aplinkybės, kad asmuo buvo stipriai apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų. Po didelių diskusijų Kanados Parlamentas priėjo išvados, jog savanoriškai apsvaigę asmenys ir žalingu elgesiu pažeidę kito asmens fizinį vientisumą, visais atvejais yra už tai atsakingi ir negali būti atleidžiami nuo baudžiamosios atsakomybės. Bausmė gali būti tik švelninama atsižvelgus į visas susiklosčiusias aplinkybes.⁶⁸ Toks nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas yra neabejotinai teisingas. Kiekvienas protingas žmogus privalo numatyti, jog dėl apsvaigimo gali kilti ypatingai žalingos pasekmės - neatitaisoma žala kitam asmeniui.

Antroji situacija kada apsvaigimas nebus laikomas nevalingu, kai asmuo tvirtins, jog nusikalstamą veiką jis padarė tik dėl apsvaigimo kilusių nusikalstamų minčių. Lordų rūmų nagrinėtoje *R v. Beard* byloje, asmuo aiškino, jog tik dėl apsvaigimo prarado savikontrolę, todėl padarė atitinkamą nusikalstamą veiką.⁶⁹ Šioje byloje teismas laikėsi tos pačios pozicijos, jog kiekvienas protingas žmogus privalo numatyti, kad dėl apsvaigimo gali kilti tam tikri nenumatyti padariniai. Kitas tokios situacijos pavyzdys yra *R v. Kingston* byla, kurioje stipriai nuo alkoholio apsvaigęs vyras išprievartavo 15 metų vaikina, o vėliau tvirtino, jog taip pasielgė tik dėl alkoholio sukulto poveikio. Tačiau teismas šioje byloje priėjo išvados, jog pedofiliški nusikalstamą veiką padariusio asmens tikslai jau seniai turėjo būti jo mintyse, todėl *mens rea* niekur nedingo, o apsvaigimas tik paskatino greičiau padaryti tokią nusikalstamą veiką.⁷⁰

Narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų poveikis nusikalstamam asmens elgesiui anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse kelia ne mažiau diskusijų nei Lietuvoje. Pagrindiniai šiai teisinei sistemai priklausančiose šalyse išskylantys klausimai - ar asmenys apsvaigę nuo narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų sugeba tinkamai kontroliuoti savo veiksmus? Ar narkotinės medžiagos neiškreipia asmens būsenos ir nepriveda prie nepakaltinamumo? Atsižvelgdamos į komplikuoatą nuo šių medžiagų apsvaigusiu asmenų būseną, šios teisinės sistemos šalys sudarė „pavojingų“ ir „nepavojingų“ narkotinių medžiagų klasifikaciją.

„Pavojingos“ narkotinės medžiagos sukelia didžiules haliucinacijas, panaikina aplinkos suvokimą, asmuo negali kontroliuoti ir suprasti savo daromų veiksmų. Pavartojus „pavojingų“ narkotinių medžiagų ir atsidūrus tokioje būsenoje, asmuo atsakys kaip už nusikaltimą su specialiu tikslu, kas reiškia, jog toks apsvaigimas bus atsakomybę lengvinanti aplinkybė.

„Nepavojingos“ narkotinės medžiagos niekada nesukelia tokio poveikio, dėl kurio asmuo negalėtų suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų. Toks asmuo tampa mieguistas, sulėtėja jo

---

⁶⁸ Parliament of Victoria, Law Reform Committee, *Criminal liability for Self-Induced intoxication* (1999), p. 56-59.

⁶⁹ JK byla: *R v Beard* (1920) AC 479. <http://www.e-lawresources.co.uk/DPP-v-Beard.php> [žiūrėta 2014 04 20].

⁷⁰ JK byla: *R v Kingston* (1995) 2 AC 355. <http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Kingston.php> [žiūrėta 2014 04 20].

veiksmi, tačiau ne aplinkos suvokimas, todėl pavartojus šių narkotinių medžiagų asmuo baudžiamojon atsakomybėn bus traukiamas dėl nusikaltimo su pagrindiniu tikslu, kas reiškia, jog savanoriškas apsvaigimas bus atsakomybę sunkinanti aplinkybė.

Bet kokie raminamieji ar migdomieji vaistai, (pavyzdžiui „Valiumas“), priskiriami prie „nepavojingų“ medicininių medikamentų, todėl kaip jau buvo minėta, nepatenka į specialaus tikslo nusikaltimus. *R v. Hardie* byloje teismas aiškino, jog visi raminamieji ar migdomieji vaistai (pavyzdžiui „Valiumas“) savo poveikiu skiriasi nuo kitų narkotinių medžiagų, nes nesukelia agresijos ir nenuspėjamų haliucinacijų. Pavartojus tokių narkotinių medžiagų ir padarius atitinkamą nusikalstamą veiką, asmuo baudžiamojon atsakomybėn bus traukiamas dėl nusikaltimo su pagrindiniu tikslu ir apsvaigimas bus atsakomybę sunkinanti aplinkybė.⁷¹

Apeliacinio teismo nagrinėtoje *R v. Bailey* byloje išskiriamos „pavojingos“ narkotinės medžiagos. Prie pavojingų narkotinių medžiagų teismas priskiria visiems puikiai žinomą LSD, amfetaminą, heroiną ir kitas narkotines medžiagas, kurios sukelia didžiules haliucinacijas ir agresiją, Statistiniais duomenimis įrodyta, jog tokių narkotinių medžiagų pavartojęs žmogus dažnai padaro labai sunkius nusikaltimus.⁷² Tokiose bylose prisiekusiųjų teismas turi išsiaiškinti, ar tokie nusikaltimai padaryti savanoriškai apsvaigus, ar asmuo suprato kokią narkotinę medžiagą jis vartoja ir kokį poveikį narkotinė medžiaga sukėlė žmogaus organizmui (*byla R v. G (2003)*).⁷³ Jei įrodomo, kad asmuo puikiai žinojo kokią narkotinę medžiagą jis vartoja, tačiau nežinojo kokį poveikį ji gali sukelti, toks asmuo vis vien traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Visada laikomasi prezumpcijos, jog protingas žmogus privalo numatyti visas galimas pasekmes.⁷⁴

Anglosaksų teisinėje sistemoje nusikalstamų veikų padarymo prievartos arba apgaulės būdu apsvaigus reglamentavimas skiriasi nuo Lietuvoje tokioje būsenoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimo. Šiai teisinei sistemai priklausančiose šalyse dėl tokioje būsenoje padarytų nusikalstamų veikų kylanti baudžiamoji atsakomybė diskusijų nekelia. Jeigu asmuo prievartos arba apgaulės būdu nugirdomas ar kitais būdais apsvaiginamas ir negalėdamas suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų įvykdo nusikalstamą veiką, toks asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas, nepriklausomai nuo padarytos nusikalstamos veikos sunkumo. Vienintelė išimtis, kada baudžiamoji atsakomybė išlieka, kai įrodoma, jog prievartos arba apgaulės būdu sukeltas apsvaigimas neturėjo įtakos nusikalstamos veikos padarymui. Nepriklausomai nuo prievartos arba apgaulės būdu sukulto apsvaigimo asmuo vis tiek būtų įvykdęs atitinkamą nusikalstamą veiką.

⁷¹ JK byla: *R v. Hardie* (1985) 1 WLR 64. <http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Hardie.php> [žiūrėta 2014 04 20].

⁷² JK byla: *R v. Bailey* (1983) Crim LR 353. <http://www.e-lawresources.co.uk/R-v-Bailey.php> [žiūrėta 2014 04 20].

⁷³ JK byla: *R v. G* (2003) UKHL 50. <http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/2003/50.html> [žiūrėta 2014 04 20].

⁷⁴ Sixth Form Law, *General defences – intoxication* (Bournemouth and. Poole College, 2000-2008).

http://sixthformlaw.info/01_modules/mod3a/3_40_gen_defences/05_intoxication.htm [žiūrėta 2014 04 20].

Tokiu atveju, prievartos arba apgaulės būdu sukeltas apsvaigimas bus atsakomybę švelninanti aplinkybė.⁷⁵

Toks anglosaksų teisinei sistemai priklausančių šalių nusikalstamų veikų padarymo prievartos arba apgaulės būdu apsvaigus reglamentavimas yra tikrai pagirtinas. Šiose valstybėse atsispindi teisingumo principas, nes baudžiamojon atsakomybėn traukiamas tik už atitinkamos nusikalstamos veikos padarymą atsakingas asmuo, kuris nusikaltimo darymo metu galėjo suprasti ir valdyti savo daromus veiksmus.

Pagal visa tai kas išdėstyta anglosaksų teisinei sistemai priklausančių šalių teorijoje ir teismų praktikoje, galima prieiti išvadų, jog nors nusikalstamų veikų padarymo savanoriškai apsvaigus reglamentavimas yra labai lankstus ir turi nemažai panašumų su Lietuvoje įtvirtintu tokioje būsenoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimu, tačiau Lietuvai iš anglosaksų teisinei sistemai priklausančių šalių reikėtų perimti prievartos arba apgaulės būdu nugirdytų ar kitais būdais apsvaigintų asmenų įvykdytų nusikalstamų veikų reglamentavimą.

---

⁷⁵ Harvard Law Review, *Intoxication and Criminal Responsibility*, p. 1049-1050.
http://heinonline.org.ezproxy.vdu.lt/HOL/Page?handle=hein.journals/hlr57&div=65&collection=journals&set_as_course=1&men_tab=srchresults&terms=Harvard|Law|Review.|Intoxication|and|Criminal|Responsibility&type=matchall
[žiūrėta 2014 04 20].

3. Nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas kontinentinei teisei sistemai priklausančiose šalyse.

Apsvaigimo įtakoto nusikalstamumo problema ne mažiau aktuali ir Kontinentinei teisei sistemai priklausančiose šalyse - Vokietijoje, Austrijoje, Šveicarijoje, Prancūzijoje, Olandijoje, Italijoje, Švedijoje. Šiose šalyse vyrauja skirtingas ir ypatingai griežtas apsvaigusių asmenų padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimas. Paminėtina, jog Lietuva taip pat priklauso šiai teisei sistemai, tačiau dėl didelio Vokietijos baudžiamosios teisės teorijos poveikio Lietuvos baudžiamajai teisei, visų pirma reikia išsiaiškinti šioje valstybėje įtvirtintą nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimą.

Vokietijos Aukščiausiasis teismas (*Bundesgerichtshof, ar BGH*) yra išaiškinęs, jog tam, kad kiltų baudžiamoji atsakomybė, visuose nusikaltimuose (ne išimtis ir nusikaltimai padaryti asmenų apsvaigusių nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų), nusikaltusiojo asmens veiksmuose privalo atsispindėti **kaltė** (vok. *Schuld*). Vokietijoje galioja pagrindinis principas, jog bausmės jokių būdu negali būti be **kaltės**. Pagal Vokietijos teismų praktiką, **kaltė** atsiranda, kai asmuo savanoriškai, niekieno neverčiamas, nusprendžia daryti nusikalstamą veiką, nors bet kuriuo momentu gali atsisakyti tai daryti.⁷⁶ Šis principas būdingas ir Lietuvos baudžiamajai teisei, tačiau abiejų valstybių teisės teorijoje kaltės samprata nesutampa. Todėl šioje vietoje kyla klausimas, kaip Vokietijoje vertinama asmenų kaltė, kurie nusikalstamą veiką padaro būdami apsvaigę? Ar visais atvejais jie traukiami baudžiamajon atsakomybėn? O galbūt jų kaltę paneigia apsvaigimo faktas, dėl kurio toks asmuo nusikaltimo darymo metu negali suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų?

Lietuvos baudžiamosios teisės teorijoje kaltė suprantama kaip pavojingą veiką padariusio asmens vidinis, psichinis santykis su objektyviaisiais nusikalstamos veikos sudėties požymiais.⁷⁷ Kalbant apie nusikaltimus kuriuos padaro apsvaigę asmenys, tai reiškia, jog asmuo savo noru apsvaigsta ir tokioje būsenoje niekieno neverčiamas padaro įstatymams prieštaraujančią veiką. Tuo tarpu Vokietijoje kaltė suprantama kaip žmogaus sugebėjimas laisvai ir teisingai nuspręsti, kas yra teisė, o kas yra neteisėtumas. Kaip pavyzdį galime paminėti, jog asmuo būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, tyčia nušovė kitą žmogų, tačiau vėliau paaiškėjo, jog apsvaigimas iššaukė psichinį sutrikimą dėl kurio asmuo nesugebėjo

---

⁷⁶ Brian F., *The Treatment of the Voluntarily Intoxicated Offender in England and Germany*. <http://www.iuscomp.org/gla/literature/intoxi.html> [žiūrėta 2014 04 25].

⁷⁷ Bielinis A., *Tyčinė nusikalstama veika Vokietijos ir Lietuvos baudžiamajame teiseje: lyginamoji analizė*. Teisės problemos (2007, Nr. 3 (57)), p. 79.

atskirti teisės nuo neteisėtumo ir dėl šios priežasties buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės.⁷⁸

Lietuvos ir Vokietijos baudžiamojoje teisėje įtvirtinta bendra taisyklė, kad norint asmenį patraukti baudžiamajon atsakomybėn, būtina sąlyga yra asmens pakaltinamumas. Vokietijos mokslininkas *Benedikt Fischer* mano, jog apsvaigimo įtakoje padarytos nusikalstamos veikos sukelia daugiausiai problemų ir užduoda daugiausiai klausimų. Didžiausi neaiškumai kyla norint įvertinti, koks alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų kiekis sutrikdo žmogaus mąstymą, kad šis prarastų veiksmų kontrolę ir tai būtų pagrindas baudžiamosios atsakomybės panaikinimui. *B. Fischer* atkreipia dėmesį į tai, jog kiekvieno žmogaus organizmas skirtingai reaguoja į atitinkamą psichotropinę medžiagą. Joks bendras slenkstis negali būti nustatytas skirtingiems vienodą psichotropinę medžiagą vartojantiems asmenims, nes kiekviena situacija yra skirtinga, todėl turi būti skirtingai vertinama.⁷⁹

Tokia mokslininko išsakyta pozicija nekelia jokių abejonių, nes žinoma, jog vienodas alkoholio, narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų kiekis, skirtingus asmenis paveikia skirtingai. Taip nutinka dėl individualių kiekvieno žmogaus organizmo savybių: amžiaus, kūno masės ir pan. Fizinis ar psichinis nuovargis, nemiga ir kiti veiksniai gali įtakoti intensyvesnę apsvaigimo laipsnį net ir nuo labai mažo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų kiekio.

Tačiau Vokietijoje remiantis ekspertų padarytais tyrimais, nustatytos tam tikrą reikšmę turinčios apsvaigimo nuo alkoholio normos. Pagal tokias normas 0,2 promilės alkoholio kraujyje dažniausiai siejasi su riboto pakaltinamumo būseną⁸⁰ (Lietuvoje tai reiškia vidutinį girtumo laipsnį), 0,3 promilės alkoholio kraujyje – su nepakaltinamumo būseną (Lietuvoje reiškia sunkų girtumo laipsnį). Tačiau šios nustatytos normos savaime nereiškia jog asmuo bus pripažintas nepakaltinamu ar ribotai pakaltinamu. Prie viso to privalo būti ekspertų patvirtintos išvados, jog dėl apsvaigimo atsiradusios būsenos asmuo tapo nepakaltinamu ar ribotai pakaltinamu. Taip pat kiekvienu atveju teismui suteikta galimybė nuspręsti, ar toks nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų apsvaigęs asmuo tikrai negalėjo suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų.⁸¹

Vokietijos profesorius *R. Vashon Rogers* aiškina, jog norint asmenį patraukti baudžiamajon atsakomybėn, būtina nustatyti, jog toks asmuo nusikaltimo darymo metu galėjo

---

⁷⁸ Ten pat.

⁷⁹ Fischer B., Rehm J., *Alcohol consumption and the liability of offenders in the German criminal system* (1997), p. 711. http://heinonline.org.ezproxy.vdu.lt/HOL/Page?handle=hein.journals/condp23&div=44&collection=journals&set_as_crсор=0&men_tab=srchresults&terms=Fischer|b.,|Rehm|J.|Alcohol|consumption|and|the|liability|of|offenders|in|the|German|criminal|system&type=matchall [žiūrėta 2014 04 20].

⁸⁰ Ten pat. [žiūrėta 2014 04 20].

⁸¹ Dubber D. M., Hornle T., *Criminal Law – A Comparative Approach* (Oxford University, 2014), p. 277.

pilnai suvokti savo daromus veiksmus t. y. privalo būti ryšys tarp atitinkamą nusikalstamą veiką padariusio asmens sąmonės ir atliekamų veiksmų. Toks požiūris egzistuoja ir Lietuvos praktikoje, tačiau kyla klausimas, kaip nustatyti ribą, kurią peržengus asmuo tampa nepakaltinamu ar ribotai pakaltinamu. Norėdamas kuo tiksliau išspręsti šį keliamą klausimą, profesorius išskyrė tris pagrindinius apsvaigimo laipsnius.⁸²

Pirmasis ir pats žemiausias laipsnis yra tada, kai išgerto alkoholio kiekis paskatina kraujo cirkuliaciją, dėl kurio padidėja susijaudinimas, tačiau žmogaus intelektualūs gebėjimai išlieka tokie patys, kokie būtų iš vis nevartojus alkoholio. Šioje stadijoje žmogų yra įprasta laikyti pakaltinamu, todėl padarius nusikalstamą veiką jis visada atsakys pagal baudžiamąją atsakomybę.⁸³

Antrojo laipsnio stadija yra tada, kai žmogus įgyja nerealią vaizduotę, pradeda matyti tai kas iš tikrųjų neegzistuoja, padidėja jautrumas aplinkai, sąmonė tampa sumišusi, tačiau galutinai nedingsta. Profesoriaus nuomone šioje stadijoje įvykdžius nusikalstamą veiką, apsvaigimo aplinkybė turėtų būti atsakomybę lengvinanti. Tačiau teismų praktikoje toks asmuo laikomas pakaltinamu, todėl paskirta bausmė nešvelninama.⁸⁴

Aukščiausiojo laipsnio stadija pasireiškia tada, kai asmuo praranda sveiką protą. Vaizduotė šioje stadijoje pasiekia tokį lygį, jog mąstymas tampa visiškai nelogiškas, atsiranda neteisingas aplinkos suvokimas ir visi normaliam žmogui egzistuojantys suvokimai čia pradingsta. Šioje stadijoje asmuo negali suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų, todėl padarius nusikalstamą veiką tokiam asmeniui bausmė švelninama.⁸⁵

Su pirmąja stadija galima sutikti. Asmuo geba suprasti ir valdyti savo daromus veiksmus, todėl įvykdžius nusikalstamą veiką privalo atsakyti pagal baudžiamąją atsakomybę. Tačiau antroji ir trečioji stadijos kelia daug abejonių. Antroji stadija nurodo, jog asmuo pradeda matyti tai kas neegzistuoja, sąmonė tampa sumišusi, nors galutinai nedingsta. Visi šie požymiai turėtų reikšti ribotą asmens pakaltinamumą, nes būtent sąmonės sumišimas ir parodo, jog asmuo nėra normalios psichinės būsenos. Tačiau kaip gerb. profesorius teigia, Vokietijos teismų praktikoje tokį asmenį įprasta laikyti pakaltinamu. Trečioji stadija kelia dar daugiau abejonių. Visi šie požymiai turėtų reikšti asmens nepakaltinamumą, nes tokioje būsenoje atsidūręs žmogus praranda sveiką protą. Profesoriaus aiškinimu tokioje būsenoje atsidūrusiam žmogui bausmė gali būti tik švelninama, o pagal Lietuvos baudžiamuosius įstatymus bausmės švelninimas tokioje būsenoje reiškia ribotą pakaltinamumą. Atkreiptinas dėmesys, jog pagal visas profesoriaus išvardintas stadijas, apsvaigęs

---

⁸² R. Vashon Rogers, *Intoxicating Liquors* (Colorado, 1985), p. 159-161.
http://heinonline.org.ezproxy.vdu.lt/HOL/Page?handle=hein.beal/zael0001&div=1&collection=beal&set_as_cursor=1&men_tab=srchresults&terms=Vashon|Rogers|Drinks|Drinkers|and|Drinking|on|Law|and|History|of|Intoxicating|Liquors&type=matchall#1 [žiūrėta 2014 04 20].

⁸³ Ten pat. [žiūrėta 2014 04 20].

⁸⁴ Ten pat. [žiūrėta 2014 04 20].

⁸⁵ Ten pat. [žiūrėta 2014 04 20].

nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų, asmuo niekada nebus pripažintas nepakaltinamu.

Lietuvos ir Vokietijos baudžiamoji teisė riboto pakaltinamumo sąvoką aiškina vienodai, tačiau skiriasi atsakomybė už tokioje būsenoje padarytas nusikalstamas veikas. Štai pagal Vokietijos BK 21 straipsnį, ribotas pakaltinamumas reiškia fakultatyvų pagrindą bausmei **tik** sušvelninti, esant lengvinančioms aplinkybėms⁸⁶. Šios valstybės praktikoje bausmės švelninimo aplinkybė taikoma įvairiuose nusikaltimuose, tačiau dažniausiai sunkiuose, kada pasikėsinama į asmens gyvybę ar sveikatą. Toks švelninimas yra išimtis ir vien tik apsvaigimo aplinkybė nieko nereiškia. Pavyzdžiui praktikoje nutinka net ir tokių situacijų, kai teismo psichiatro patvirtinimas jog nusikaltimo darymo metu asmuo turėjo psichinių sutrikimų, ne visada pripažįstamas teismuose, norint atleisti tokį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės.⁸⁷ Kaip vėliau bus aiškinama, tai nutinka tais atvejais, kai nepakaltinamas asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už padarytą nusikalstamą veiką, tačiau baudžiamas už tai, jog savo noru vartodamas alkoholį, narkotines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas save privedė prie tokios būsenos.

Esant tokioms situacijoms, kai alkoholio priklausomybė ir/ar piktnaudžiavimas alkoholiu priveda prie teisiškai pripažįstamo chroniško alkoholizmo, kuris įtakoja reikšmingus asmenybės pakitimus ir ko pasėkoje atsiranda protiniai defektai (pavyzdžiui silpnaprotystė), išimtinai Vokietijos teismuose pripažįstama atsakomybę lengvinančia aplinkybe. Kad ši išimtis būtų pritaikyta, būtina įrodyti, jog žmogus yra priklausomas nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų kurios paveikia jo psichiką ir dėl to asmuo negali suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų. Tokiems asmenims paskirta bausmė bus sušvelninta pagal Vokietijos baudžiamojo kodekso 49 straipsnį.

Remiantis LR BK 18 straipsnio 2 ir 3 dalimis, atsižvelgus į ribotai pakaltinamo asmens būseną, teismui suteikta teisė ne tik bausmes švelninti, bet taip pat ir atleisti tokį asmenį nuo baudžiamos atsakomybės, paskiriant baudžiamojo poveikio ar priverčiamąsias medicinos priemones. Vokietijoje riboto pakaltinamumo vertinimas yra kritikuotinas, nes kartais paskyrus net ir pačią švelniausią bausmę, ribotai pakaltinamam asmeniui ji gali būti per didelė, o kai kuriais atvejais negalima apsieiti ir be gydymo įstaigos įsikišimo (priverčiamųjų medicinos priemonių paskyrimo).

Vertinant nepakaltinamumo institutą, skirtumą Lietuvoje ir Vokietijoje galima įžvelgti net ir sąvokų išaiškinime. Vokietijos baudžiamajame kodekse pabrėžiamas ne pats nepakaltinamumo kriterijus, bet asmens kaltė dėl tokioje būsenoje padarytos nusikalstamos veikos. Šioje vietoje

---

⁸⁶ Criminal Code of the Federal Republic of Germany <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> [žiūrėta 2014 04 22].

⁸⁷ Parliament of Victoria, Law Reform Committee, *Criminal liability for Self-Induced intoxication* (1999), p. 59-61.

išryškėja pirmasis skirtumas, jog Lietuvos baudžiamojoje teisėje pakaltinamumas kaip požymis priskiriamas ne prie kaltės, o prie nusikaltimo subjekto elementų.⁸⁸ Vokietijos baudžiamojo kodekso 20 straipsnyje įtvirtinta taisyklė, jog „[b]e kaltės veikia tas, kuris veikos padarymo metu dėl liguisto psichikos sutrikimo, dėl esminio sąmonės sutrikimo arba dėl silpnaprotystės, arba dėl kitos sunkios psichinės anomalijos, kurią sukėlė apsvaigimas, yra nepajėgus suvokti savo veiksmų neteisėtumo arba pagal šį suvokimą veikti.“ Šioje vietoje pažymėtina, jog Vokietijos baudžiamosios teisės doktrinoje, priešingai nei Lietuvoje, svarstant nepakaltinamumo problemą atkreipiamas dėmesys ne tik į psichikos ligas, bet ir į gilų sąmonės sutrikimą dėl išsekimo, pervargimo, visiško apsvaigimo nuo alkoholio, narkotinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų ir pan.⁸⁹

Kitas labai svarbus skirtumas lyginant nepakaltinamumą Lietuvoje ir Vokietijoje, yra bausmių skyrimas už tokioje būsenoje padarytas nusikalstamas veikas. Lietuvos praktikoje tokie asmenys atleidžiami nuo baudžiamosios atsakomybės (LR BK 17 str. 2 d.), tačiau teismas tokiu atveju gali skirti priverčiamąsias medicinos priemones. Tuo tarpu Vokietijoje nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo kilusi nepakaltinamumo būseną, ne visada panaikina baudžiamąją atsakomybę. Šios valstybės praktikoje nuo psichotropinių medžiagų vartojimo kilusi nepakaltinamumo būseną panaikina baudžiamąją atsakomybę tik už padarytą atitinkamą nusikalstamą veiką, tačiau toks asmuo baudžiamas dėl pačio apsvaigimo.

Vokietijos baudžiamojo kodekso 323 (a) (1) straipsnyje įtvirtinta griežta taisyklė, jog: „[t]as, kuris dėl aplaidumo ar savanoriškai apsvaigo nuo alkoholio ar kitos svaiginančios medžiagos <...>, jei jis padarė nusikalstamą veiką, o dėl apsvaigimo kilusios būsenos negali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn – toks asmuo baudžiamas už patį apsvaigimą“. Vokietijoje kategoriškai laikomasi nuomonės, jog žmogus visada turi pasirinkimą - apsvaigti ar ne. Jei jis nusprendžia vartoti alkoholį, narkotines, psichotropines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas, toks asmuo privalo būti nubaustas už padarytą nusikalstamą veiką. Jei dėl apsvaigimo kilusi būseną panaikina baudžiamąją atsakomybę dėl padarytos atitinkamos nusikalstamos veikos, tada toks asmuo baudžiamas už patį apsvaigimą.

Tokį patį metodą taiko **Austrijos** ir **Šveicarijos** baudžiamosios teisės sistemos. Atsakomybė už savanorišką apsvaigimą dėl kurio įtakos kyla nepakaltinamumo būseną, atspindi šių valstybių įsitikinimą, jog asmens nubaudimas dėl apsvaigimo turi viršenybę prieš bet kokius

---

⁸⁸ Bielinis A., *Tyčinė nusikalstama veika Vokietijos ir Lietuvos baudžiamojoje teisėje: lyginamoji analizė*. Teisės problemos (2007, Nr. 3 (57)), p. 80-81.

⁸⁹ Drakšienė A., *Nepakaltinamumas kaip nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės prielaida* (2006), p. 58. <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367154888878/DS.002.0.01.ARTIC> [žiūrėta 2014 04 20].

teisinius principus ir nesutinka su nuomone, jog nepakaltinamumas eliminuoja baudžiamąją atsakomybę.⁹⁰

Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, baudžiamoji atsakomybė nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui dėl apsvaigimo - nenumatyta, tačiau reikia pripažinti, jog toks baudimas atrodo teisingas. Nors baudžiamojoje teisėje yra įprasta, jog už nusikalstamos veikos padarymą gali atsakyti tik pakaltinamas asmuo, tačiau nepakaltinamo asmens nubaudimas už patį apsvaigimą labiau atsispindi kaip prevencijos priemonė. Toks gresiantis baudimas sumažintų tokioje būsenoje padarytų nusikalstamų veikų skaičių, nes kiekvienas savo noru save alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar kitomis psichiką veikiančiomis medžiagomis svaiginantis asmuo žinotų, jog bet kokių atveju bus traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

Vokietijos mokslininkas J. Wessels teigia, kad „*jei asmuo pasigeria, norėdamas po to, kai pradės nekontroliuoti savo elgesio dėl girtumo, padarys nusikalstamą veiką ir įvyks tai, kas buvo planuota, tai kaltininkas turi būti baudžiamas pagal BK paragrafą, numatantį konkrečią nusikalstamą veiką.*“⁹¹ „Nors tokia išvada prieštarauja Vokietijoje esančio įstatymo nuostatai, pagal kurią be kaltės veikia tas, kuris „veikos padarymo metu“ nesugeba suvokti savo daromos veikos priešingumo teisei ir valdytis, tačiau tokiu atveju bausmės suderinamumas su kaltės principu yra grindžiamas tuo, jog kaltininkas gali būti smerkiamas dėl teisinio gėrio pažeidimo, nes jis pats, kaltai numatydamas būsimą teisinio gėrio pažeidimą, privedė save prie tokios būsenos, dėl kurios negalėjo kontroliuoti savo veiksmų.“⁹² Tačiau tokiose situacijose kyla klausimas, ar asmuo tikrai negalėjo suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų? Ar galima asmenį pripažinti nepakaltinamu ar ribotai pakaltinamu, jeigu jis įvykdo visus planuotus veiksmus? Todėl teisinga sutikti su J. Wessels nuomone, jog toks asmuo turi būti baudžiamas pagal atitinkamą padarytos nusikalstamos veikos straipsnį, nes planuotų veiksmų įvykdymas savaime turėtų patvirtinti baudžiamąją tokio asmens atsakomybę.

Vadovaujantis *actio libera in causa* principu, kuris reiškia, jog veiksmas pateisina priežastį, asmuo gali būti baudžiamas vien už tai, jog jis pats, savo noru sau sukelia tokią būseną, kurioje negali suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų. Vokietijos baudžiamosios teisės atstovai J. Wessels ir C. Roxin laikosi griežtos nuomonės, jog pats sau sukeliantis nepakaltinamumo būseną žmogus padaro save nusikalstamos veikos įrankiu ir dėl šios priežasties negali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės.⁹³

---

⁹⁰ Eisenbach-Stangl I., *Alcohol-related problems in Austria* (1987), p. 88-89.

http://heinonline.org.ezproxy.vdu.lt/HOL/Page?handle=hein.journals/condp14&div=12&collection=journals&set_as_cursor=3&men_tab=srchresults&terms=the|modernization|of|state|controls|of|alcohol|related|problems|in|Austria&type=m_atchall [žiūrėta 2014 04 20].

⁹¹ Žr. išnašą 89. [žiūrėta 2014 04 20].

⁹² Ten pat. [žiūrėta 2014 04 20].

⁹³ Ten pat., p. 61. [žiūrėta 2014 04 20].

Vokietijos teisės doktrina mažiausiai dėmesio skiria nusikaltimams, kurie padaromi prievartos arba apgaulės būdu nugirdytų ar kitais būdais apsvaigintų asmenų. Pagal Vokietijos baudžiamąją teisę, tokie asmenys atleidžiami nuo baudžiamosios atsakomybės, nes jų veiksmuose nėra kaltės.⁹⁴ Todėl kai įrodoma, kad nusikaltimo darymo metu toks asmuo negalėjo suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų, toks asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas.

Prancūzijoje atsispindi labai griežtas nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas. Atkreiptinas dėmesys, jog šioje valstybėje, apsvaigęs ir nusikalstamą veiką padaręs asmuo, visada traukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Nors daugelio mokslininkų nuomone apsvaigimas (net ir savanoriškas) gali sukelti įvairius elgesio pakitimus, dėl kurių asmuo praranda savikontrolę ir dėl šios priežasties padaro atitinkamą nusikalstamą veiką, Prancūzijoje ne tik atmetama kaip nepagrįsta, bet ir yra baudžiamąją atsakomybę sunkinanti aplinkybė.⁹⁵

Prancūzijos baudžiamoji teisė laikosi *actio libera in causa* principo, kas reiškia, jog apsvaigęs asmuo privalo numatyti, jog dėl apsvaigimo gali kilti tam tikri padariniai.⁹⁶ Pasak *Ferenec Finkey*, baudžiamąją atsakomybę sušvelninti arba panaikinti gali tik toks apsvaigimas, dėl kurio asmuo visiškai praranda sveiką protą. Tačiau dažniausiai tokios išimtys taikomos tik tais atvejais, kai dėl psichotropinių medžiagų vartojimo atsiranda tam tikros ligos, pavyzdžiui, narkotinių medžiagų sukelta psichozė, chroniškas alkoholizmas, baltoji karštligė ir pan. Pagal Prancūzijos baudžiamojo kodekso 122-1 straipsnį, „[a]smuo nėra atsakingas, jei nusikalstamos veikos padarymo metu turėjo psichikos arba kokių nors nervinių – psichinių sutrikimų, visiškai sunaikinančių jo sugebėjimą suvokti arba kontroliuoti savo veiksmus. Tačiau jei asmuo nusikalstamos veikos metu kentėjo nuo psichikos sutrikimo, kuris **tik** sumažino jo supratimą ar veiksmų kontrolę, yra baustinas, tačiau teismas į tokią aplinkybę atsižvelgs skirdamas bausmę.“⁹⁷ Atkreiptinas dėmesys, jog viename straipsnyje apibrėžiamas ir nepakaltinamumas ir ribotas pakaltinamumas. Tačiau pabrėžtina tai, jog praktikoje nepavyko aptikti nė vienos bylos, kurioje dėl alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo asmuo būtų pripažintas ribotai pakaltinamu. Tokia Prancūzijos praktika tikrai nepagirtina ir kelia abejonių, ar nėra pažeidžiamas teisingumo principas, ar tikrai baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo yra atsakingas už atitinkamos nusikalstamos veikos padarymą? Tokias abejones patvirtina ir teismų

---

⁹⁴ Brian F., *The Treatment of the Voluntarily Intoxicated Offender in England and Germany*. <http://www.iuscomp.org/gla/literature/intoxi.html> [žiūrėta 2014 04 25].

⁹⁵ Reed A., Bohlander M., *Loss of control and Diminished Responsibility* (2011), p. 360.

⁹⁶ Elliott C., *A comparative analysis of defences in English and French Criminal Law*, p. 325-326 http://heinonline.org.ezproxy.vdu.lt/HOL/Page?handle=hein.journals/eccc8&div=30&collection=journals&set_as_cursor=1&men_tab=srchresults&terms=A%20comparative%20analysis%20of%20defences%20in%20English%20and%20French%20Criminal%20Law.&type=mat%20chall [žiūrėta 2014 04 23].

⁹⁷ Criminal Code of French Republic. <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> [žiūrėta 2014 04 23].

praktikoje labai dažnai pasireiškiantis sąvokų neatskyrimas. Piktnaudžiavimas alkoholiu, kaip jau žinoma, yra savanoriškas apsvaigimas, o alkoholizmas – liga, tačiau teismai visiškai nesigilindami į šį esminį skirtumą, abiem atvejais teisme įvardija sunkinančia aplinkybe.⁹⁸ Dėl to, peršasi nuomonė, jog Prancūzijoje svarbiausia yra asmens nubaudimas, o teismo psichiatrijos ekspertizė skiriama tik tokiu atveju, kai akivaizdžiai matyti, jog darydamas priešingą įstatymams veiką asmuo buvo nepakaltinamas.

Olandijos baudžiamojo kodekso 39 (1) straipsnis įtvirtina taisyklę, jog jei asmuo pats savo noru vartoja alkoholį, narkotines ar kitas psichiką veikiančias medžiagas, nepriklausomai nuo atsiradusio svaigiųjų medžiagų poveikio, net ir tada, kai jis negali suprasti savo daromų veiksmų grėsmės, jis visais atvejais traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.⁹⁹ Tokia Olandijos praktika taip pat nepagirtina, nes kilusi psichinė būseną, kurios metu asmuo negali suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų reiškia asmens nepakaltinamumą, ar bent jau ribotą pakaltinamumą. Lietuvos praktikoje toks nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimas reikštų teisingumo principo pažeidimą, nes atsakomybėn būtų traukiamas už tokios veikos padarymą nekaltas asmuo.

Italijos ir Lietuvos baudžiamojoje teisėje savanoriško ir nevalingo apsvaigimo sąvokų aiškinimas vienodas, tačiau skiriasi baudžiamoji atsakomybė už šiose būsenose padarytas nusikalstamas veikas. Nevalingas apsvaigimas Italijoje apibūdinamas kaip prievartos arba apgaulės būdu kitam asmeniui sukeltas apsvaigimas, dėl kurio įtakos minėtas asmuo padaro atitinkamą nusikalstamą veiką. Esant tokiai situacijai, kai asmuo prievartos arba apgaulės būdu apsvaiginamas nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų padaro nusikalstamą veiką, tačiau įrodoma, jog šioje būsenoje jis galėjo suprasti ir valdyti savo daromus veiksmus, bausmė tokiam asmeniui tik švelninama. Tačiau tuo atveju, kai minėtomis sąlygomis asmuo padaro nusikalstamą veiką ir įrodoma, jog nusikaltimo darymo metu jis negalėjo suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų, priešingai nei Lietuvoje, toks asmuo Italijoje nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas.¹⁰⁰ Lemiamo atleidimui nuo baudžiamosios atsakomybės sąlyga yra ta, jog tokia būseną kyla nepriklausomai nuo apsvaigusio asmens valios. Antroji, nemažiau svarbi sąlyga – tokioje būsenoje asmuo nusikalstamą veiką padaro negalėdamas suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų.

Kaip jau buvo minėta, savanoriškas apsvaigimas Italijoje turi tokią pačią reikšmę kaip ir Lietuvoje. Tačiau Italijos Baudžiamojo Kodekso 92 straipsnio 1 dalis įtvirtina, kad "*savanoriškas arba su neįveikiamomis aplinkybėmis nesusijęs apsvaigimas kaltumo nepanaikina ir*

---

⁹⁸ Žr. išnašą 95. [žiūrėta 2014 04 23].

⁹⁹ Pradel J., *Lyginamoji baudžiamoji teisė* (Vilnius: Eugrimas, 2001), p. 281.

¹⁰⁰ Astolfo Di Amato, *Criminal Law in Italy* (The Netherlands: 2011), p. 102.

nesumažina".¹⁰¹ Italijoje įtvirtinta griežta taisyklė, jog savanoriškai apsvaigęs asmuo visada traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, nepriklausomai nuo suvartoto alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų sukulto poveikio. Ši taisyklė taikoma visais atvejais ir išimčių jei nėra.¹⁰² Galima pastebėti, jog savanoriškai apsvaigusiu asmenų padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimas Lietuvoje nepalyginamai lankstesnis. Kaip jau buvo minėta, nepakaltinamumo būsenai kilti užtenka net ir labai mažo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų kiekio, tačiau Italijoje savanoriškas apsvaigimas yra smerktinas reiškinys ir dėl tokio apsvaigimo kilusi būseną niekada nešalina asmens baudžiamosios atsakomybės.

Kita labai svarbi taisyklė įtvirtinta Italijos BK 94 straipsnio 1 dalyje, kurioje sakoma, kad *"jeigu nusikaltimas padarytas neblaivaus asmens, kuris geria nuolat, baudmė padidinama"*.¹⁰³ Jeigu nusikalstamą veiką padaręs asmuo pripažįstamas visuotinai pavojingu, po bausmės atlikimo jam papildomai skiriamos priverčiamosios medicinos priemonės – priklausomybės ligų gydymas.¹⁰⁴ Tokio gydymo paskyrimas yra teisingas ir turėtų būti numatytas visose valstybėse, nes neretai vien tik alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimas skatina asmenį nusikalsti, o dėl išsivysčiusios ligos toks asmuo palaipsniui tampa neprognozuojamas, agresyvus ir pavojingas ne tik sau, bet ir aplinkiniams.

Štai **Švedijoje** baudžiamasis kodeksas iš pirmo žvilgsnio atrodo net neužsimena apie apsvaigimo aplinkybę: *„asmuo kenčia nuo protinės ligos ar defekto, kuris sunaikina to asmens gebėjimą įvertinti savo veiksmų neteisėtumą, ar gebėjimą kontroliuoti savo elgesį, kad atitiktų įstatymus“* (baudžiamojo kodekso 31 (1) straipsnio (a) dalis).¹⁰⁵ Nors pagal minėtą baudžiamojo kodekso straipsnį baudžiamoji atsakomybė panaikinama tik išimtinai nuodytais atvejais, tačiau praktikoje pasitaiko išimčių. Būta nemažai situacijų, kai minėtas protinis defektas (nepakaltinamumas) nustatomas ir alkoholi, narkotines, psichotropines ir kitas psichiką veikiančias medžiagas vartojantiems asmenims.¹⁰⁶

Šiais metais negarinėtoje Švedijos Aukščiausiojo teismo byloje, kaltinamasis peiliu sužalojo du asmenis, o vėliau tvirtino, jog dėl apsvaigimo kilusios būsenos nusikaltimo darymo metu negalėjo suprasti ir valdyti savo daromų veiksmų. Aukščiausiojo teismo sprendimu šis asmuo buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl pasikėsinimo į žmogaus gyvybę argumentuojant tuo, jog dėl apsvaigimo kilusios būsenos jis negalėjo tinkamai suformuoti tikslą įvykdyti būtent

¹⁰¹ Criminal Code of the Republic of Italy. <http://www.altalex.com/index.php?idnot=36653> [žiūrėta 2014 04 23].

¹⁰² Pradel J., *Lyginamoji baudžiamoji teisė* (Vilnius: Eugrimas, 2001), p. 282-283

¹⁰³ Ten pat. [žiūrėta 2014 04 23].

¹⁰⁴ Žr. išnašą 100. [žiūrėta 2014 04 23].

¹⁰⁵ Sweden end impunity through universal jurisdiction, p. 54.

<http://www.amnesty.org/fr/library/asset/EUR42/001/2009/en/35c14013-ec8-11dd-b1bd-6368f1b61c3f/eur420012009en.pdf> [žiūrėta 2014 04 23].

¹⁰⁶ Žr. išnašą 102. [žiūrėta 2014 04 23].

tokią nusikalstamą veiką. Paminėtina, jog Švedijos teismai įstatymus aiškina atsakydami į klausimą, ar kaltinamojo veiksmuose galima įžvelgti tyčią.¹⁰⁷ Pagal tai būtų galima prieiti išvados, jog teismas atsižvelgęs į visas aplinkybes šį asmenį pripažino nepakaltinamu ir dėl šios priežasties atleido jį nuo baudžiamosios atsakomybės. Tačiau Švedijos baudžiamosios teisės profesorės *Madeleine Leijonhufvud* ir *Suzanne Wennberg* kategoriškai nesutinka su tokiau Aukščiausiojo teismo priimtu sprendimu.

Profesorės laikosi nuomonės, kad jei teismai ir toliau apsvaigusius asmenis atleis nuo baudžiamosios atsakomybės dėl tokioje būsenoje padarytos nusikalstamos veikos, tai visuomenę įdiegs neigiamą požiūrį, jog jei nusikalstama veika padaryta apsvaigus nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų tai visada reikš baudžiamąją atsakomybę šalinančią aplinkybę. Tačiau sutikti su tokia profesorių nuomone negalima. Remiantis teismų praktika ir teismo psichiatrų išvadomis žinoma, jog apsvaigimas nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų labai dažnai gali sukelti būseną, prilyginamą nepakaltinamam ar ribotai pakaltinamam asmeniui. Jei kyla bent menkiausių abejonių dėl nusikalstamą veiką padariusio asmens psichinės būsenos, ne teismas sprendžia apie tokios būklės patvirtinimą, tačiau kompetentingi teismo psichiatrai po atliktų išsamių tyrimų. Todėl jokia būdu negalima teigti, jog nusikalstamą veiką padaręs apsvaigęs asmuo visada bus atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, nes apie išteisinimą bus galima kalbėti tik tada, kai tokia dėl apsvaigimo kilusi būklė bus mediciniškai patvirtinta.

Šia tema savo straipsnyje pasisakė ir *Kristian Gustafsson*. Ji atkreipia dėmesį į tai, jog Švedijos istorijoje aptinkama daug pavyzdžių, kai dėl alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo kilusios trumpalaikės psichozės būsenoje asmenys padarė ypatingai žiaurūs nusikaltimus. Tokią psichozę, *K. Gustafsson* nuomone, galima labai lengvai atriboti nuo paprasto apsvaigimo, nes kai ji praeina, žmogus dažniausiai neprisimena, arba labai miglotai prisimena apie padarytą nusikalstamą veiką.¹⁰⁸

Trumpalaikė alkoholio sukelta psichozė yra įtraukta į Švedijos baudžiamojo kodekso 30 skirsnio § 6 esantį kriterijų - „sunkus psichikos sutrikimas“. Todėl įprasta, jog tokioje būsenoje atsidūręs žmogus atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės. Ilgą laiką Švedijos teismų praktikoje tokią būseną buvo įprasta laikyti normalia, nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo galinčia kilti būseną. Tokioje būsenoje atsidūręs ir nusikalstamą veiką padaręs asmuo visada buvo traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.¹⁰⁹ Tačiau

---

¹⁰⁷ Court accepts intoxication as excuse. <http://www.nordstjernan.com/news/education%7Cresearch/3907/> [žiūrėta 2014 04 23].

¹⁰⁸ A study regarding the importance of pathological intoxication in Swedish law. <http://www.lunduniversity.lu.se/o.o.i.s?id=24965&postid=3801372> [žiūrėta 2014 04 23].

¹⁰⁹ Ten pat. [žiūrėta 2014 04 23].

K. Gustafsson tokius asmenis linkusi laikyti nekaltais. Jos teigimu, asmenį galima pripažinti kaltu tik įrodžius, jog toks asmuo numatė savo daromų veiksmų pavojingumą. Taip pat autorė pabrėžia, jog trumpalaikės psichozės būsenoje atsidūrę asmenys apskritai negali suvokti savo daromų veiksmų, o ką jau kalbėti apie galimų kilti neigiamų pasekmių numatymą.¹¹⁰ Todėl galima prieiti išvados, jog tiek Lietuvoje, tiek Švedijoje, baudimas už tokioje būsenoje padarytas nusikalstamas veikas pažeistų pagrindinius baudžiamosios teisės principus.

Taigi viską apibendrinant galima prieiti galutinių išvadų, jog nors kontinentinei teisei sistemai priklausančiose minėtose šalyse išskiriamas savanoriškas ir nevalingas apsvaigimai, tačiau baudimas už šiose būsenose padarytas nusikalstamas veikas skiriasi. Priešingai nei Lietuvoje, šiai teisei sistemai priklausančiose šalyse egzistuoja labai griežtas savanoriškai apsvaigusių asmenų padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimas, kuris Lietuvai yra tikrai nepriimtinas. Tačiau to paties negalima pasakyti dėl nusikalstamų veikų padarymo prievartos arba apgaulės būdu apsvaigintų ir šioje būsenoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimo. Kaip jau ankščiau buvo minėta, Lietuvoje prievartos arba apgaulės būdu sukelta būseną panaikins baudžiamąją atsakomybę tik tuo atveju, jei asmuo padarys baudžiamąjį nusižengimą, neatsargų arba nesunkų ar apysunkį tyčinį nusikaltimą. Kai padaromas sunkus arba labai sunkus nusikaltimas, tokiam asmeniui bausmė gali būti tik švelninama. Toks Lietuvoje egzistuojantis reglamentavimas yra netinkamas, todėl turėtų sekti kontinentinei teisei sistemai priklausančių šalių tokioje būsenoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimo pavyzdžiu.

---

¹¹⁰ Ten pat. [žiūrėta 2014 04 23].

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Atlikus literatūros šaltinių, mokslininkų nuomonių bei statistinių duomenų analizę, taip pat remiantis teismų praktika kompleksiskai išnagrinėjus nusikalstamų veikų padarymo apsvaigus reglamentavimą bei baudžiamosios atsakomybės taikymą Lietuvoje, anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse ir tyrimui pasirinktose kontinentinei teisinei sistemai priklausančiose šalyse, gautos šios pagrindinės išvados:

1. Lietuvoje fiziologinio apsvaigimo būsenoje padaryta nusikalstama veika reiškia sunkinančią aplinkybę, jei apsvaigimas turėjo įtakos nusikalstamos veikos padarymui. Toks reglamentavimas yra artimas anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse galiojančiam reglamentavimui, kur atsakomybė už tokioje būsenoje padarytą nusikalstamą veiką (vadinama veika „*su pagrindiniu tikslu*“) numatyta kaip už veiką su sunkinančia aplinkybe. Panašus tokioje būsenoje padarytų nusikalstamų veikų reglamentavimas yra kontinentinei teisinei sistemai priklausančioje Vokietijoje, kur atsakomybė už tokioje būsenoje padarytą nusikalstamą veiką taip pat numatyta kaip už veiką su sunkinančia aplinkybe, nepriklausomai ar apsvaigimas turėjo įtakos nusikalstamos veikos padarymui.

2. Anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse už padarytą nusikalstamą veiką, esant dėl apsvaigimo atsiradusiam ribotam pakaltinamumui (vadinama veika „*su specialiu tikslu*“), kaip ir Lietuvoje, atsakomybė numatyta kaip už veiką su lengvinančia aplinkybe. Kai kuriais atvejais Lietuvoje toks asmuo gali būti net ir atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, paskiriant jam baudžiamojo poveikio arba priverčiamąsias medicinos priemones. Griežtesnės pozicijos laikosi kontinentinei teisinei sistemai priklausančios šalys, kur apsvaigimo faktas beveik niekada nereiškia atsakomybę lengvinančios aplinkybės (pavyzdžiui, Prancūzijoje), o savanoriškai apsvaigęs ir tokioje būsenoje padaręs nusikalstamą veiką asmuo niekada nepripažįstamas ribotai pakaltinamu ir visada yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn (pavyzdžiui, Olandijoje, Italijoje).

3. Atsakomybės klausimas, kai dėl apsvaigimo asmuo tampa nepakaltinamu, skirtingose šalyse taip pat yra reglamentuojamas skirtingai – nuo tokios būsenos vertinimo, kaip apskritai šalinančios baudžiamąją atsakomybę (pavyzdžiui, Lietuvoje, Švedijoje, anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse), iki nepakaltinamumo būsenos visiško eliminavimo, kai nusikalstama veika yra padaryta savanoriškai apsvaigus (pavyzdžiui, Olandijoje, Italijoje). Kai kuriose šalyse (pavyzdžiui, Vokietijoje, Austrijoje, Šveicarijoje) dėl savanoriško apsvaigimo kilusi nepakaltinamumo būseną atleidžia nuo baudžiamosios atsakomybės už padarytą nusikalstamą veiką, tačiau toks asmuo yra baudžiamas už patį apsvaigimą.

4. Nusikalstamų veikų, padarytų savanoriškai apsvaigus, reglamentavimas bei atsakomybės už jas taikymas Lietuvoje, kaip ir anglosaksų teisinei sistemai priklausančiose šalyse, pasižymi lankstumu, kai į pagrindinę poziciją yra iškeliamas konkrečių faktų vertinamasis kriterijus. Tačiau Lietuvoje minėtas vertinamasis kriterijus visiškai nėra taikomas reglamentuojant nusikalstamas veikas, padarytas esant apsvaigintam prievartos arba apgaulės būdu. Tokiu atveju yra atsižvelgiama tik į padarytos nusikalstamos veikos sunkumą – jei padaromas baudžiamasis nusizengimas, neatsargus arba nesunkus ar apysunkis tyčinis nusikaltimas, asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės yra atleidžiamas, o, jeigu padaromas sunkus arba labai sunkus nusikaltimas, toks asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės neatleidžiamas – bausmė jam gali būti tik švelninama. Kai tuo tarpu net ir griežtesnę poziciją palaikančiose kontinentinei teisinei sistemai priklausančiose šalyse tokioje būsenoje padaręs nusikalstamą veiką asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu įrodoma, jog nusikaltimo darymo metu toks asmuo negalėjo suprasti ir kontroliuoti savo daromų veiksmų.

Atsižvelgiant į atliktą tyrimą bei padarytas išvadas, galima patvirtinti, jog tiek pirmąją (*Lietuvoje esantis nusikalstamų veikų padarymo savanoriškai apsvaigus reglamentavimas yra tinkamas lyginant su kitų valstybių patirtimi*), tiek antrąją (*Lietuvoje esantis nusikalstamų veikų padarymo prievartos arba apgaulės būdu apsvaigus reglamentavimas yra netinkamas lyginant su kitų valstybių patirtimi*) darbo įvade iškeltas hipotezes galima laikyti teisingomis.

Siekiant atsakomybės už nusikalstamas veikas, padarytas apsvaigintam prievartos arba apgaulės būdu, teisingumo, taip pat bendrojo teisinio tikrumo ir skaidrumo, teikiami tokie pasiūlymai:

1. Siūlytina Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse įtvirtinti tokią nuostatą, kad asmuo atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės, nepriklausomai nuo padarytos nusikalstamos veikos sunkumo, jei tokią veiką jis padaro apsvaigintas prievartos arba apgaulės būdu. Todėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 19 straipsnio 2 ir 3 dalis yra tikslinga pakeisti į vieną bendrą dalį.

2. Kiekvienu atveju privaloma nustatyti, jog tik dėl apsvaigimo toks asmuo padarė atitinkamą nusikalstamą veiką, ne visiškai suvokdamas arba galėdamas valdyti savo daromus veiksmus.

3. „*Ne visiškai suvokė arba galėjo valdyti savo daromus veiksmus*“ turi sietis ne su nepakaltinamumo ar riboto pakaltinamumo būseną, o su tuo faktu, jog tokia būseną sukelta prievartos arba apgaulės būdu. Visos tokios situacijos privalo būti nagrinėjamos iš esmės, siekiant

išsiaiškinti, ar atitinkama psichotropinė medžiaga galėjo taip paveikti asmens psichiką, jog nenustačius nepakaltinamumo ar riboto pakaltinamumo būsenos tokį asmenį būtų galima atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės.

4. Inkorporuoti į Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 19 straipsnį papildomą dalį su keturiais punktais, numatančiais atitinkamą baudžiamąją atsakomybę asmenims, prievartos arba apgaulės būdu apsvaiginusiems kitą asmenį, kai toks asmuo dėl apsvaigimo kilusios būsenos padaro atitinkamą nusikalstamą veiką.

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 19 straipsnis po siūlomų pakeitimų:

19 straipsnis. Asmens atsakomybė už nusikalstamą veiką, padarytą apsvaigus nuo alkoholio, narkotinių ir kitų psichiką veikiančių medžiagų

1. Asmuo, kuris nusikalstamą veiką padarė apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, nuo baudžiamosios atsakomybės neatleidžiamas.

2. Asmuo, kuris nusikalstamą veiką padarė būdamas prieš jo valią nugirdytas ar apsvaigintas ir dėl to ne visiškai sugebėdamas suvokti pavojingo nusikalstamos veikos pobūdžio arba valdyti savo veiksmų, nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamas.

3. Nurodyti, kad toks asmuo, kuris prievartos arba apgaulės būdu nugirdė ar kitais būdais apsvaigino kitą asmenį, kuris dėl šios būklės padarė atitinkamą nusikalstamą veiką, yra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn.

1) Numatyti baudžiamąją atsakomybę už prievartos arba apgaulės būdu nugirdyto ar kitais būdais apsvaiginto asmens padarytą nesunkų nusikaltimą;

2) Numatyti baudžiamąją atsakomybę už prievartos arba apgaulės būdu nugirdyto ar kitais būdais apsvaiginto asmens padarytą apysunkį nusikaltimą;

3) Numatyti baudžiamąją atsakomybę už prievartos arba apgaulės būdu nugirdyto ar kitais būdais apsvaiginto asmens padarytą sunkų nusikaltimą;

4) Numatyti baudžiamąją atsakomybę už prievartos arba apgaulės būdu nugirdyto ar kitais būdais apsvaiginto asmens padarytą labai sunkų nusikaltimą.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas Žin. (2000, Nr. VIII-1968).
2. Criminal Code of the Federal Republic of Germany (1998).
3. Criminal Code of the French Republic (1996).
4. Criminal Code of the Republic of Italy (1889).
5. Criminal Code of the Republic of Hungary (1978).
6. Criminal Code of the Kingdom of Sweden (1999).
7. Criminal Code of the Swiss Confederation (1937).
8. Dėl transorto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymo taisyklių patvirtinimo, LR Vyriausybės nutarimas, Žin. (2006, Nr. 452.).

II. Specialioji literatūra:

9. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso komentaras: Bendroji dalis (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004).
10. Vytautas Piesliakas, *Lietuvos baudžiamoji teisė (Pirmoji knyga): baudžiamasis įstatymas ir baudžiamosios atsakomybės pagrindai* (Vilnius: Justitia, 2006).
11. Vytautas Piesliakas, *Lietuvos baudžiamoji teisė (Antroji knyga): aplinkybės, darančios įtaka baudžiamajai atsakomybei, ir nusikalstamos veikos teisiniai padariniai* (Vilnius: Justitia, 2008).
12. Jean Pradel, *Lyginamoji baudžiamoji teisė* (Vilnius: Eugrimas, 2001).
13. Vidmantas Egidijus Kurapka ir kt., *Baudžiamasis procesas: nuo teorijos iki įrodinėjimo* (Vilnius: Mykolo Romerio universito leidybos centras, 2011).
14. Rima Ažubalytė, Ramūnas Jurgaitis, Jolanta Zajančkauskienė, *Specifinės baudžiamojo proceso rūšys* (Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2011).
15. Mykolo Romerio universitetas. *Kriminologija* (Vilnius, 2010).
16. John E. Herald, *Criminal Law: Alcoholism as a Defence* (53 Marq. L. Rev. 445, 1970).
17. John Rubin, *The Voluntary Intoxication Defence. - The University of North Carolina*, (1993).
18. Steven S. Nemerson S, *Alcoholism, intoxication and the criminal law* (Cardozo L. Rev., 1988-1989).
19. Jerome Hall, *Intoxication and Criminal Responsibility* (Harvard Law Review, 1943-1944).
20. Brent Fisse, *Howard's Criminal Law* (1990).
21. Elizabeth A. Martin, *Oxford Dictionary of Law* (Oxford: Oxford University, 2003).

22. Chad J. Layton, *No more excuses: closing the door on the voluntary intoxication defense* (J. Marshall L. Rev., 1996-1997).
23. Charlotte Carter-Yamauchi, *Drugs, alcohol and the insanity defense: the debate over "settled" insanity* (Report No. 7, 1998).
24. David Ormerod, *Smith and Hogan Criminal Law* (Oxford University, 2005).
25. Benedikt Fischer, Jurgen Rehm, *Alcohol consumption and the liability of offenders in the German criminal system* (1997).
26. Markus D. Dubber, Tatiana Hornle, *Criminal Law – A Comparative Approach* (Oxford University, 2014).
27. R. Vashon Rogers, *Intoxicating Liquors* (Colorado, 1985).
28. Irmgard Eisenbach-Stangl, *Inebriety and rationality the modernization of state controls of alcohol-related problems in Austria* (1987).
29. Alan Reed, Michael Bohlander, *Loss of control and Diminished Responsibility* (2011).
30. Catherine Elliott, *A comparative analysis of defences in English and French Criminal Law* (2000).
31. Astolfo Di Amato, *Criminal Law in Italy* (The Netherlands, 2011).
32. Michael Allen, *Criminal law, 12th edition* (Oxford University, 2013).
33. Patrick Healy, *R. v. Bernard: Difficulties with Voluntary Intoxication* (Chroinque de Jurisprudence, 1989 – 1990).
34. Violeta Ivanauskienė, Laura Varžinskienė, *Žmonių gyvenančių su lėtiniu alkoholizmu sergančiais vyrais, psichosocialinės problemos* (2006, Nr. 5(2)).
35. Justinas Sigitas Pečkaitis, *Neteisėtų veiksmų, susijusių su narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis baudžiamasis teisinis vertinimas pagal 2000 m. baudžiamąjį kodeksą* (2003, Nr. 45(37)).
36. Anna Drakšienė, *Nepakaltinamumas kaip nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės prielaida* (2006).
37. Andrius Bielinis, *Tyčinė nusikalstama veika Vokietijos ir Lietuvos baudžiamojoje teisėje: lyginamoji analizė. Teisės problemos* (2007, Nr. 3 (57)).

III. Teismų praktika:

38. Teismų praktikos skiriant bausmes už nužudymus (Baudžiamojo kodekso 129 straipsnis) apžvalga (2008, Nr. T-1).
39. *Valstybė p. V. A.*, Klaipėdos apygardos teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2008, Nr. 1A-415-557).

40. *Valstybė p. J. V ir D. R.*, LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2003, Nr. 2K-666).
41. *Valstybė p. A. M.*, LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2013, Nr. 2K-172).
42. *Valstybė p. V. J.*, Klaipėdos apygardos teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2011, Nr. 1A-262-417).
43. *Valstybė p. V.P.*, LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2008, Nr. 1A-348).
44. *Valstybė p. V.B.*, LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2008, Nr. 1A-197).
45. *Valstybė p. R.L.*, LR Aukščiausiasis teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2009, Nr. 1A-210).
46. JK byla: *R v. Lipman* (1969) AC 142.
47. JK byla: *DPP v. Beard* (1920) AC 479.
48. JK byla: *Director of Public Prosecutions v Majewski* (1977) A.C. 443.
49. JAV byla: *Montana v. Egelhoff* (1996), 518 U.S. 37.
50. JAV byla: *Porreca v. State* (1981), 433 A.2d 1204.
51. JK byla: *R v Allen* (1988) Crim LR 698.
52. Kanados byla: *Daviault v. R* (1994) 3 SCR 63.
53. JK byla: *R v Kingston* (1995) 2 AC 355.
54. JK byla: *R v. Hardie* (1985) 1 WLR 64.
55. JK byla: *R v. Bailey* (1983) Crim LR 353.
56. JK byla: *R v. G* (2003) UKHL 50.

V. Nepublikuoti leidiniai:

57. Luizos Grigorjanc - Hakobyan, *Nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumai pagal Lietuvos ir užsienio teisę* (magistro darbas, Vilnius, VU, 2009).
58. Aurelija Petrutytė, *Nepakaltinamumo nustatymo ir jo teisinių padarinių teorinės ir praktinės problemos* (magistro darbas, Vilnius, MRU, 2006).

VI. Internetiniai tinklalapiai:

59. Vaidas Kondrackis, *Apsvaigimo reikšmė baudžiamajai atsakomybei*. Prieiga per internetą: <<http://www.vaateismas.lt/lt/aktualijos/aktuali-informacija/archive/apsvaigimo-reiksme-baudzi-8bqq/p1010.html>>.
60. Dr. Petronella Deres. *Crimes committed under the influence of Alcohol*. Prieiga per internetą: <http://www.kre.hu/portal/doc/sic/2008/sic3_005_deres.pdf>.
61. Narkotikų rūšys. Legalūs nelegalūs kvaišalai. Prieiga per internetą: <http://www.drugs.ie/ln/informacija_apie_narkotikus/narkotik_ruushys/>.

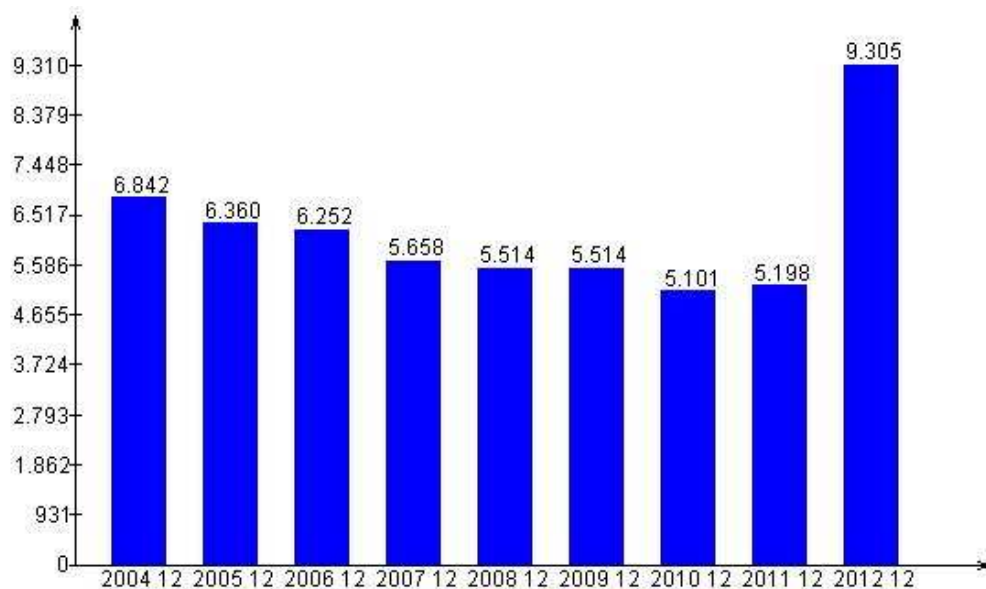
62. Emilis Subata, *Narkotikų vartojimą lydi šizofreninės psichozės, nusikaltimai ir proto aptemimai*. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/lietuvas-diena/aktualijos/narkotiku-vartojima-lydisizofrenines-psichoze-nusikaltimai-ir-protoaptemimai201309300920.htm?p=2#.UywszvmSw4k>>.
63. Doc. dr. L. Pakštaitis apie baudžiamąją atsakomybę, nusikalstamas veikas padariusiems asmenims. Prieiga per internetą: <<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hYT9TVk4mrQJ:www3.mruni.eu/~akiskis/geriausi/2008/alkoholioitaka2.ppt+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>>.
64. Gintautas Sakalauskas, *Nusikalstamumas*. Prieiga per internetą: <<http://www.nplc.lt/lit/pub/pub037.pdf>>.
65. Quazi Haque and Ian Cumming, *Intoxication and legal defenses*. Prieiga per internetą: <<http://apt.rcpsych.org/content/9/2/144.full#top>>.
66. Intoxication and criminal liability. Prieiga per internetą: <<http://www.e-lawresources.co.uk/Intoxication.php>>.
67. Cornell University Law School. Legal Information Institute, *Involuntary intoxication*. Prieiga per internetą: <http://www.law.cornell.edu/wex/involuntary_intoxication>.
68. Anglijos baudžiamoji teisė ir procesas. Prieiga per internetą: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1Vg3xSbJugJ:www.mruni.eu/mru.lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/anglijos_bt.doc+&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>.
69. Brian Foley, *The treatment of the Voluntarily intoxicated Offender in England and Germany*. Prieiga per internetą: <<http://www.iuscomp.org/gla/literature/intoxi.html>>.
70. Criminal law and philosophy. Prieiga per internetą: <<http://link.springer.com/article/10.1007/s11572-010-9097-2#page-1>>.
71. Voluntary Intoxication and Criminal Responsibility. Prieiga per internetą: <http://users.php.ufl.edu/rbauer/forensic_neuropsychology/voluntary_intox_99.pdf>.
72. Michael Welner, M.D., Chairman. Psychiatry services, *Involuntary intoxication*. Prieiga per internetą: <http://www.forensicpanel.com/expert_services/psychiatry/criminal_law/involuntary_intoxication.html>.
73. Parliament of Victoria. Law Reform Committee. *Criminal liability for Self-Induced intoxication*. Prieiga per internetą: <<http://www.parliament.vic.gov.au/papers/govpub/VPARL1998-99No53.pdf>>.
74. Sixth Form Law. *General defences – intoxication*. Prieiga per internetą: <http://sixthformlaw.info/01_modules/mod3a/3_40_gen_defences/05_intoxication.htm>.

75. Brian Fisse, *The Treatment of the Voluntarily Intoxicated Offender in England and Germany*.
Prieiga per internetą: <<http://www.iuscomp.org/gla/literature/intoxi.html>>.
76. Sweden end impunity through universal jurisdiction. Prieiga per internetą:
<<http://www.amnesty.org/fr/library/asset/EUR42/001/2009/en/35c14013-ee8-11dd-b1bd-6368f1b61c3f/eur420012009en.pdf>>.
77. Court accepts intoxication as excuse. Prieiga per internetą: <
<http://www.nordstjernan.com/news/education%7Cresearch/3907/>>.
78. A study regarding the importance of pathological intoxication in Swedish law. Prieiga per
internetą: <<http://www.lunduniversity.lu.se/o.o.i.s?id=24965&postid=3801372>>.

PRIEDAI

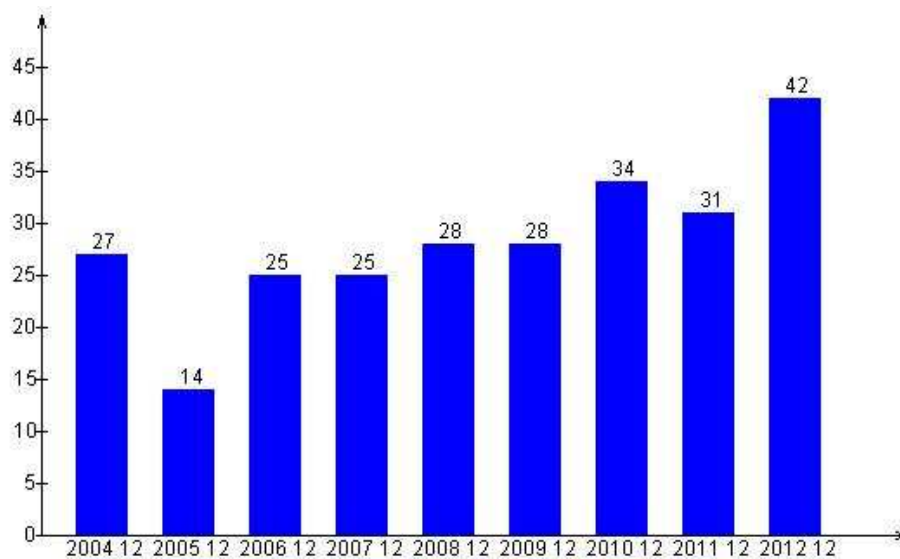
Priedas Nr. 1

1 schema. Išaiškinta fizinių asmenų, įtariamų (kaltinamų) **nusikalstamų veikų** padarymu esant neblaiviems skaičius, 2004-2012 m.

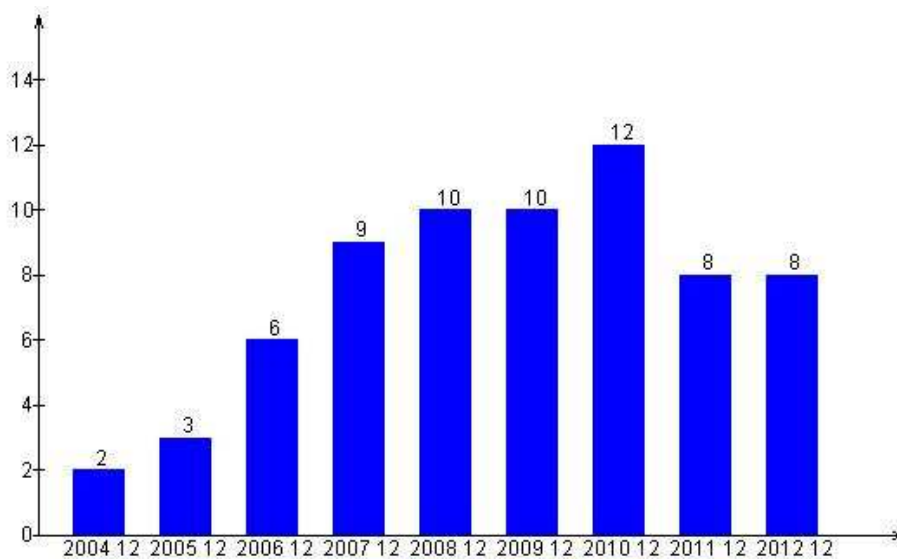
Šaltinis: Informatikos ir ryšių departamento prie vidaus reikalų ministerijos ir policijos departamento prie vidaus reikalų ministerijos duomenys.

2 schema. Išaiškinta fizinių asmenų, įtariamų (kaltinamų) sunkių nusikaltimų padarymu skaičius, 2004-2012 m.

Šaltinis: Informatikos ir ryšių departamento prie vidaus reikalų ministerijos ir policijos departamento prie vidaus reikalų ministerijos duomenys.

3 schema. Išaiškinta fizinių asmenų, įtariamų (kaltinamų) **labai sunkių** nusikaltimų padarymu skaičius, 2004-2012 metais.

Šaltinis: Informatikos ir ryšių departamento prie vidaus reikalų ministerijos ir policijos departamento prie vidaus reikalų ministerijos duomenys.